

ЛОКАЛНИ ПЛАН АКЦИЈЕ ЗА ДЕЦУ

Сјеница по мери деце

ОПШТИНА СЈЕНИЦА

Ako budućnost pripada djeci i mladima, onda budućnost, zaista, pripada Sjenici.

Kada lokalna zajednica jedan od prvih svojih strateških dokumenata posveti toj svojoj populaciji, to je najbolji dokaz njene spremnosti da krene u susret onima koji će joj u budućnosti, uvjereni smo, doneti prosperitet, bolje dane i srećniji život.

Lokalni plan akcije za djecu Sjenice, kao dokument posvećen i podređen svima onima koji danas još uvijek vjeruju u ideal dobrog, pravednog i boljeg nadolazećeg doba, prvi je planski dokument na lokalnom nivou koji je u prvi plan, ispred i iznad svega, stavio djecu, njihove potrebe i želje, i budućnost u kojoj će svi biti srećniji.

LPA Sjenica nastao je kao rezultat zajedničkog rada Međusektorskog savjeta LPA, predstavnika lokalne samouprave Sjenica (organa vlasti, organizacija, udruženja, ustanova i institucija) i Dječijeg fonda Ujedinjenih nacija (UNICEF-a), koji su, uz finansijsku podršku *Kanadske agencije za međunarodni razvoj* (CIDA Canada), kreirali najvažnije ciljeve, mere i aktivnosti čija bi realizacija u periodu od 2005. do 2010. godine trebalo da unapredi položaj djece i mladih u opštini Sjenica.

Po prvi put na izradi jednog dokumenta kakav je Lokalni plan akcije za djecu našli su se zajedno svi oni koji djeci, mladima i svim građanima Sjenice mogu doneti nešto novo i nešto bolje. Po prvi put praktično cijela lokalna zajednica stala je iza jednog akta koji bi trebalo da označi nov stil života u opštini, života koji djeci i mladima Sjenice nudi šansu.

I ne samo to. Lokalni plan akcije za djecu je prvi planski dokument u opštini Sjenica koji je praktično u potpunosti djelo same Sjenice, odnosno djelo u čiju su se izradu, počev od istraživačkog procesa pa sve do konačnog završetka plana, uključili praktično svi raspoloživi umni potencijali Sjenice, što ovom dokumentu daje poseban značaj.

U to ime, generacije koje dolaze zahvalne će biti svima onima koji su utkali sebe u ostvarenje jednog takvog plemenitog cilja.

Zahvaljujući svima njima, djeca i mladi Sjenice 2010. godine svakako će živjeti u jednom društvu – za njih daleko boljem i bogatijem. Na taj način, nadamo se, ideal koji se zove sreća za sve nas biće daleko realniji, bliži, ostvarljiviji.

Sjenica,
april 2005. godine

Dr Esad Zornić,
Predsjednik opštine Sjenica

I. LOKALNI PLAN AKCIJE ZA DJECU U OPŠTINI SJENICA¹

opšti dio

Lokalni plan akcije za djecu (LPA) u opštini Sjenica je dokument Skupštine opštine Sjenica, urađen od strane Međusektorskog savjeta opštine Sjenica, u partnerstvu sa UNICEF-om i uz finansijsku podršku *Kanadske agencije za međunarodni razvoj* (CIDA Canada).

Izrada Lokalnog plana akcije u svim fazama povjerena je Međusektorskom savjetu – timu stručnjaka različitih profila i iz reda različitih organizacija i ustanova na području opštine Sjenica, osnovanom od strane lokalne samouprave rješenjem Izvršnog odbora Skupštine opštine Sjenica 6. septembra 2004. godine.

S obzirom da je u startu zamišljen da bude multidisciplinarnog karaktera, Međusektorski savjet je okupio predstavnike Opštinske uprave Sjenica, Savjeta za integralnu socijalnu zaštitu opštine Sjenica, Centra za socijalni rad Sjenica, Doma zdravlja Sjenica, Ispostave Zavoda za zdravstveno osiguranje Sjenica, Fonda za zdravstvenu zaštitu i zaštitu životne sredine Sjenica, Predškolske ustanove „Jela Jovanović i Emina Bučan”, predstavnike osnovnih škola, kao i predstavnike nevladinih organizacija i značajnih pojedinaca.

Kao takav Lokalni plan akcije je prvi planski akt, odnosno dokument strateškog tipa koji je okupio sve relevantne institucije, organizacije i pojedince sa područja opštine na jednom zajedničkom projektu.

Procesom izrade Lokalnog plana akcije rukovodio je menadžment tim kojeg su činili:

1. Muhedin Fijuljanin, dipl. politikolog, koordinator LPA
2. Dr Fahrudin Fijuljanin, spec. ortopedije vilica, asistent koordinator LPA
3. Željko Kaličanin, dipl. ing., koordinator DevInfo-a

¹ Lokalni plan akcije za djecu u opštini Sjenica usvojen je na III redovnoj sjednici Skupštine opštine Sjenica, 13. januara 2005. godine. Kao službeni dokument LPA Sjenica je objavljen u „Opštinskom službenom glasniku Sjenica”, br. 2/2005, zajedno sa Odlukom o njegovom usvajanju.

Međusektorski savjet se organizovao kroz četiri podtima – radne grupe za:

1. socijalna pitanja i društveni položaj djece (smanjenje siromaštva, unapređenje položaja i prava djece ometene u razvoju, zaštita prava djece bez roditeljskog staranja i zaštita djece od zapostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja – zlostavljanja);
2. zdravstvenu zaštitu i očuvanje životne sredine (zdrav početak života i bolje i kvalitetnije zdravlje za djecu);
3. unapređenje sistema obrazovanja (kvalitetnije obrazovanje za sve);
4. kulturu i informisanje (unapređenje kulture i sistema informisanja).

U radu Međusektorskog savjeta su učestvovali:

1. Ćamil Ibrović, profesor, specijalista biohemije, predsjednik Međusektorskog savjeta
2. Zlatko Jusufović, dipl. politikolog, Ispostava Zavoda za zdravstveno osiguranje Sjenica, rukovodilac Sektora za socijalna pitanja i društveni položaj djece
3. Biljana Zekavica, dipl. socijalni radnik, član
4. Danijela Šaponjić, dipl. socijalni radnik, Centar za socijalni rad Sjenica, član
5. Nusret Kolašinac, dipl. socijalni radnik, Centar za socijalni rad Sjenica, član
6. Hilmo Glogić, dipl. ekonomista, načelnik Odjeljenja za opštu upravu Opštinske uprave Sjenica, član
7. Jasmina Dankulov, dipl. socijalni radnik, Udruženje za pomoć djeci ometenoj u razvoju, član
8. Mr Latif Zekić, profesor, rukovodilac Sektora za unapređenje sistema obrazovanja
9. Kaso Avdović, profesor, direktor OŠ „Bratstvo-jedinstvo” Duga Poljana, član
10. Murat Hodžić, direktor OŠ „12. decembar” Sjenica, član
11. Adnan Ličina, dipl. psiholog i pedagog, OŠ „Svetozar Marković” Sjenica, član

12. Sanela Šoljanin, profesor, saradnik
13. Rafet Zornić, profesor, član
14. Dr Besim Džigal, pedijatar, Dom zdravlja Sjenica, rukovodilac Sektora za zdravstvenu zaštitu i očuvanje životne sredine
15. Dr Ozrenka Banjac-Mahmutović, ginekolog, Dom zdravlja Sjenica, član
16. Dr Fahrudin Fijuljanin, spec. ortopedije vilica, asistent koordinatora LPA
17. Elvis Tahirović, viši fizioterapeut, Udruženje za pomoć djeci ometenoj u razvoju, član
18. Muhedin Fijuljanin, dipl. politikolog, koordinator LPA i rukovodilac Sektora za kulturu i informisanje
19. Refika Metović, profesor, Opštinska uprava Sjenica, član
20. Milena Pećanin, nastavnik, NVO „Destinikon”, član
21. Ermedin Kolašincac, student, Opštinska uprava Sjenica, saradnik
22. Milica Kiković, viša medicinska sestra, Dom zdravlja Sjenica, grupa DevInfo
23. Marijana Radulović, profesor, Osnovna škola „Svetozar Marković”, grupa DevInfo
24. Amor Tahirović, veb dizajner, saradnik

Na izradi Lokalnog plana akcije, u okviru raznih istraživanja i organizacije, angažovano je više saradnika iz lokalne samouprave, zdravstva, obrazovanja, kulture, sporta i fizičke kulture, kao i drugih oblasti života.

Lokalni plan akcije za djecu u opštini Sjenica usvojen je na sjednici Skupštine opštine Sjenica 13. januara 2005. godine.

I. 1. Šta je LPA

Lokalni plan akcije predstavlja dio strateškog procesa da se obezbijedi optimalno okruženje za djecu u skladu sa principima iznijetim u Konvenciji o pravima djeteta, Svijetu po mjeri djece i Planu akcije za djecu u Srbiji. On u potpunosti poštuje četiri osnovna principa iz kojih proističu svi članovi Konvencije o pravima djeteta:

1. nediskriminacija,
2. najbolji interes djeteta,
3. pravo na život, opstanak i razvoj,
4. participacija djece.

LPA je strateški dokument koji definiše kratkoročne, srednjoročne i dugoročne strategije i prioritetne akcije kako bi se stvorilo optimalno okruženje da se podrži razvoj djece i omladine i da se obezbijedi njihovo aktivno učestvovanje u javnom životu u opštini.

Cilj izrade Lokalnog plana akcije je utvrđivanje prioriteta u oblasti zaštite prava djeteta u svim segmentima života, počev od socijalne zaštite, zdravstva, obrazovanja, pa sve do kulture i sporta, i aktivnog uključenja i učešća djece i mladih generacija u procesu odlučivanja u lokalnoj zajednici.

S tim u vezi LPA definiše aktivnosti koje će voditi ostvarenju osnovnog cilja i mjere ka unapređenju položaja djeteta u društvu i eliminisanja uočljivih nepovoljnih pojava i trendova koji mogu negativno uticati na djecu i mlade.

U ostvarenju ovoga cilja planirane aktivnosti su usmjerene na poboljšanje trenutnog stanja položaja djece u lokalnoj zajednici, a sve u cilju daljeg razvijanja LPA u opštini, odnosno razvijanja održivih struktura koje će podržati njegovu primjenu i praćenje, i institucionalizovati učestvovanje djece u procesu donošenja odluka u opštini na svim nivoima.

LPA je plan prioritetnih programa, mjera i aktivnosti koje treba preduzeti u periodu od 2005. do 2010. godine kako bi se stvorili povoljniji uslovi života djece na području opštine Sjenica. On treba da obezbijedi konstatnost politike lokalne zajednice i svih organizacija, ustanova i institucija u opštini prema djeci u različitim oblastima života i rada.

Ovim planom opština Sjenica započinje proces aktivnog uključenja u javni život djece i mladih i proces izgradnje Sjenice po mjeri djece, Sjenice u kojoj mlade generacije vide svoju šansu i perspektivu.

I. 2. Osnove za izradu LPA

Osnova za izradu Lokalnog plana akcije za djecu Sjenice su Strategija za smanjenje siromaštva Republike Srbije i Nacionalni plan akcije za decu Republike Srbije, kao dokumenti na državnom nivou koji se oslanjaju na Konvenciju o pravima djeteta Ujedinjenih nacija, Milenijumske ciljeve razvoja UN, deklaraciju Svijet po mjeri djece i druge međunarodne dokumente koji tretiraju ovu tematiku.

I. 2. 1. Osnovni podaci o opštini Sjenica

Opština Sjenica nalazi se na Peštarskoj visoravni, u središnjem dijelu regije Sandžak, odnosno u jugozapadnom dijelu Srbije.

U teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije opština Sjenica pripada Zlatiborskom okrugu. Centri i sjedišta pojedinih institucija i ustanova, međutim, nalaze se u nekoliko okruga: zdravstvo – Užice, unutrašnji poslovi – Novi Pazar i Kraljevo, organ za prekršaje – Kragujevac.

Sjenica spada u red planinskih naselja (prosječna nadmorska visina iznosi od 1.150 do 1.200 metara). Prema površini (1.059 km²) jedna je od najvećih opština u Srbiji, a po broju stanovnika jedna od manjih.

Osnovna obilježja klime su duge i hladne zime koje traju i do pet mjeseci, sa snježnim pokrivačem preko 110 dana.

Prosječna godišnja temperatura iznosi 6,1 stepen Celzijusov.

Apsolutni temperaturni minimum (najniža zabilježena temperatura) je –38 Celzijusovih stepeni, a apsolutni temperaturni maksimum +36 stepeni Celzijusovih.

Opštinu čine 103 naseljena mjesta u 12 mjesnih zajednica (1 gradska i 11 seoskih). Naselja su izraženo razućdenog tipa (najrazućdenija opština u Republici Srbiji), a prosječna gustina naseljenosti je 26 stanovnika na 1 km². Sva naselja su sa izuzetno lošom putnom, vodovodnom, električnom, telefonskom i svakom drugom infrastrukturom.

Prema podacima sa posljednjeg popisa stanovništva², u opštini Sjenica živi 27.970 stanovnika, od čega je 21.171 ili 75,69% Bošnjaka (i Muslimana), 6.572 ili 23,50% Srba i 227 ostalih.

U odnosu na stanje iz 1991. godine došlo je do apsolutnog pada broja stanovnika za 5.098 (prema popisu iz 1991. godine u Sjenici je živjelo 33.068 stanovnika).

Razloge opadanja (smanjenja) broja stanovnika treba tražiti u sveukupnoj političkoj situaciji u zemlji u posljednjoj deceniji prošloga vijeka, koja je uzrokovala masovnije iseljavanje stanovništva sa ovog područja, te u ekonomskoj krizi koja je praktično razorila sjeničku privredu i stoga proizvela i određena demografska kretanja (emigraciju).

Prema popisu iz 2002. godine, u gradskom naselju u Sjenici živjeo je 13.161 stanovnik, dok je na selu prebivalište imalo 14.809 stanovnika.

Prema polnoj strukturi, od ukupnog broja stanovnika 13.975 (ili 49,96%) je muškaraca, a 13.995 (ili 50,04%) stanovnika je ženskoga pola.

U ukupnoj strukturi stanovništva djeca do 7 godina starosti učestvuju sa 2.714 ili 9,7%, od 0 do 14 godina je 6.166 ili 22%, a ukupan broj stanovnika do 19 godina starosti iznosi 8.479 ili 30,31%.

Prirodni priraštaj 2001. godine iznosio je 243 ili 6,9 na 1.000 stanovnika.

Prosječna starost stanovništva prema podacima popisa iz 2002. godine iznosi 35,3 godine (muškaraca 34,7, a žena 35,9 godina).

Na nivou Republike Srbije prosječna starost stanovništva iznosi 40,2, a na nivou Zlatiborskog okruga 39,2 godine³.

² Popis stanovništva 2002. godine.

³ Popis stanovništva 2002. godine.

Na evidenciji nezaposlenih u Zavodu za tržište rada nalazi se 4.833 lica (kraj 2003. godine), ili 17,28% stanovništva opštine. Od ukupnog broja nezaposlenih najviše je nekvalifikovanih lica (preko 50%).

S obzirom da je posljednjih godina došlo do propadanja svih društvenih preduzeća na području opštine, broj zaposlenih ima konstantnu tendenciju smanjenja, što istovremeno uzrokuje i povećanje broja nezaposlenih, te znatnije povećanje broja stanovnika sa izraženim socijalnim potrebama i sveukupnog povećanja siromaštva u opštini. Takav trend nastavljen je i u 2004. godini kroz stečaj društvenih preduzeća (Fabrika „Vesna” sa 1.200 radnika), potpuno obustavljanje procesa rada u PIK „Pešter” sa 350 zaposlenih i GP „Novogradnja” i produbljanje krize u Trgovačkom preduzeću „Sjenica”.

Od ukupnog broja zaposlenih u privredi najveći broj, njih oko 1.000, radi u privatnim tekstilnim pogonima čiji obim proizvodnje varira, a česti su i prekidi kao posledica smanjenja potražnje naručilaca poslova sa strane.

Sve navedeno ima za posledicu povećanje broja stanovnika sa izraženim socijalnim potrebama i sveukupno povećanje siromaštva u opštini.

Prema posljednjim podacima, nacionalni dohodak po glavi stanovnika (2003. godina) iznosi 31.356,00 dinara (85,5% od republičkog prosjeka), odnosno 85,91 din. (1,48 US dolara) dnevno.

Posljedice smanjenja broja zaposlenih, te znatnog povećanja siromaštva, utiču na kvalitet ishrane, a s tim u vezi i na nivo zdravstvenog stanja stanovništva, nemogućnost liječenja, povećanje broja socijalnih slučajeva, raznih oblika asocijalnog ponašanja, maloletničke delinkvencije, nesređenih odnosa u porodici, smrtnosti, kao i na smanjenje mogućnosti školovanja na svim nivoima obrazovanja itd.

I. 2. 2. Osnovni problemi položaja djece u opštini Sjenica

Dosadašnja praksa pokazala je da su problemi djece na nivou lokalne zajednice u dosadašnjem periodu u Sjenici parcijalno tretirani, odnosno posmatrani kroz pojedine oblasti društvenog života, posebno i izdvojeno. S tim u vezi nisu postojali ni sređeni i sistematizovani podaci o stanju djece na području

opštine, a zbog institucionalne nepovezanosti i nesaradnje – niti bilo kakvo strateško opredjeljenje lokalne zajednice prema problemima položaja i prava djece na lokalnom nivou.

I pored postojanja Odsjeka za društvenu brigu o djeci (pri Opštinskoj upravi Sjenica), djelokrug rada tog odsjeka i odveć je uzak u odnosu na kompleksnost cjelokupne problematike i svodi se uglavnom na utvrđivanje prava iz oblasti dječije zaštite (dječiji dodatak, porodiljsko odsustvo i sl.), zbog čega nije postojala ni osnovna baza podataka o svim pitanjima od značaja za djecu. Posebno u tom smislu ne postoje adekvatni podaci o djeci ometenoj u razvoju, a usled neadekvatnog i niskog nivoa psihološko-pedagoškog rada u školama, Domu zdravlja, Centru za socijalni rad, OUP-u, sudstvu i tužilaštvu, te usled slabe međusobne veze između nabrojanih institucija i koordinacije sa relevantnim opštinskim organima – nije uspostavljen sistem evidencije, identifikacije i preventivnog rada sa zanemarenom i zlostavljanom djecom, kao ni sa djecom žrtvama nasilja.

U takvim okolnostima, Lokalni plan akcije za djecu zasnovan je na podacima i informacijama iz različitih izvora, kao i na podacima dobijenim istraživanjem među djecom kao direktnim korisnicima njegovih aktivnosti, programa i mjera.

Za projekciju LPA korišćeni su:

- ♦ statistički podaci Republičkog zavoda za statistiku;
- ♦ podaci pojedinih opštinskih službi koje se bave pitanjima od značaja za djecu i mlade i opšti podaci drugih opštinskih odjeljenja i službi;
- ♦ podaci relevantnih opštinskih ustanova i organizacija (Centra za socijalni rad, Opštinskog udruženja za pomoć djeci i osobama ometenim u razvoju, Ustanove za kulturu, Ustanove za sport i rekreaciju);
- ♦ podaci službi Doma zdravlja u Sjenici i Ispostave Zavoda za zdravstveno osiguranje u Sjenici;
- ♦ podaci obrazovnih institucija i ustanova u opštini;
- ♦ Strategija za smanjenje siromaštva u Srbiji (dokument Vlade Srbije);
- ♦ Nacionalni plan akcije za djecu (dokument Vlade Srbije);
- ♦ podaci, iskustva, izvještaji i analize nevladinih organizacija;

- ♦ istraživanja sprovedena sistemom upitnika (18 upitnika iz različitih oblasti) među školskom djecom i omladinom, njihovim roditeljima i samim građanima, kao i podaci dobijeni tim istraživanjima.

Zbog nepostojanja evidencije i nevođenja statistike o određenim veoma bitnim pojavama koje značajno određuju i utiču na položaj i stanje djece u opštini, pojedini podaci su bazirani na procjeni i ne mogu se u potpunosti uzeti kao relevantni.

I. 3. Struktura LPA

Na osnovu zacrtanih prioritetnih ciljeva i standarda u oblasti zaštite prava djeteta definisanih u navedenim međunarodnim dokumentima, kao i na osnovu opštih ciljeva i aktivnosti zacrtanih u Nacionalnom planu akcije za djecu, te u skladu sa prikupljenim informacijama i podacima o stanju prava djece na području opštine Sjenica i sprovedenim istraživanjima, definisani su i utvrđeni osnovni prioriteti koji određuju strukturu LPA:

1. smanjenje siromaštva djece
2. unapređenje položaja i prava djece ometene u razvoju
3. zaštita prava djece bez roditeljskog staranja
4. zaštita djece od zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja
5. bolje zdravlje za svu djecu
6. bolje obrazovanje za svu djecu
7. unapređenje kulturnog života djece
8. informisanje za djecu – da i djeca znaju
9. sport kao element razvoja ličnosti i druženja djece

LPA odlikava osnovne principe deklaracije Svijet po mjeri djece i Nacionalnog plana akcije za djecu, a Međusektorski savjet LPA opštine Sjenica je strukturu LPA formulisao u skladu sa trenutno najvećim i najkompleksnijim problemima djece u opštini Sjenica.

S tim u vezi LPA je obuhvatio i određene ciljeve, planove, mjere i aktivnosti koji su usko povezani sa generalnim siromaštvom sredine kao posebnom obliku sveukupnog siromaštva. Ovi ciljevi su dugogodišnji i problem i prioritet lokalne zajednice Sjenica.

S obzirom na naslijeđene probleme koji su specifični za ovu sredinu (infrastrukturna neuređenost u svim oblastima i sferama života od značaja za djecu), LPA je obuhvatio i problem nepostojanja (potrebnih) prostornih kapaciteta za normalno funkcionisanje pojedinih službi u zdravstvu i obrazovanju, kao i obezbjeđivanje adekvatnih uslova za kulturni život djece i promociju zdravih stilova života mladih generacija.

Kako u pojedinim segmentima života u Sjenici postoji jasno izražen problem nedostatka potrebnog stručnog kadra (odgovarajućih zanimanja), LPA je obuhvatio i taj dio života kroz planiranje adekvatnih mjera dodatne edukacije postojećeg stručnog kadra, kao i kroz značajne aktivnosti i mjere na planu obezbjeđivanja nedostajućih profila obrazovanja.

Svakako, posebno značajno mjesto LPA je posvetio djeci ometenoj u razvoju kao kategoriji djece koja ne samo da nisu dovoljno obuhvaćena postojećim sistemima zaštite djece, već na nivou opštine trenutno ne postoje ni adekvatni (pouzdati) podaci o broju te djece, vrstama i stepenu ometenosti i (posebno) mjerama njihove zaštite.

I. 4. Konsultativni proces u izradi LPA

Tokom oktobra i novembra mjeseca 2004. godine sprovedena su istraživanja o pojedinim pitanjima bitnim za položaj i prava djece na području opštine Sjenica. Ta istraživanja i pretkonsultativni proces vođen uporedo sa njima poslužili su za izradu finalnog teksta Analize situacije i nacrtu Lokalnog plana akcije.

U decembru mjesecu 2004. godine sproveden je širok konsultativni proces o nacrtu LPA, sa ciljem uključenja što većeg broja učesnika u sam proces izrade ovog dokumenta i jačanja opštinskih kapaciteta za njegovo kasnije sprovođenje. Glavni akter svih oblika rada u tom smislu bila su djeca.

Tokom konsultativnog procesa održano je više desetina fokus grupa, foruma i javnih rasprava. Proces je pokazao ozbiljnost stanja u kojem se nalazi opština Sjenica po pitanju položaja i prava djece, i potvrdio opredjeljenje za prevazilaženje postojećeg stanja i za unapređenje položaja djece u svim segmentima života i rada.

Analiza sprovedenih istraživanja pokazala je:

- ♦ veoma izražen fenomen siromaštva stanovništva, a posebno djece u opštini Sjenica;
- ♦ nepostojanje adekvatnih podataka o socijalnom položaju stanovništva opštine Sjenica (mapa siromaštva stanovništva Sjenice);
- ♦ potrebu većeg obuhvata djece predškolskim vaspitanjem;
- ♦ neadekvatne uslove školovanja djece na seoskom području;
- ♦ neriješeno pitanje prevoza učenika i izuzetno težak problem đaka pješaka;
- ♦ nepostojanje elementarnih uslova za kulturni život djece na području opštine Sjenica i potrebu za obezbjeđivanje istog;
- ♦ veoma nizak stepen edukacije djece o zdravlju;
- ♦ nepostojanje sistematizovane evidencije o slučajevima zanemarivanja i zlostavljanja djece;
- ♦ neadekvatan rad sa djecom ometenom u razvoju.

S obzirom da se u okviru opštine pitanjem položaja i prava djece bave parcijalno različite institucije, ni na jednom nivou ne postoje sređeni podaci, što je ukazalo na neophodnost institucionalnog pristupa ovoj problematici, kao i uspostavljanja institucije na lokalnom nivou zadužene za praćenje stanja dječijih prava i za implementaciju LPA.

Tokom konsultativnog procesa ukazano je na specifične oblike zanemarivanja djece zbog specifičnih vremenskih i drugih uslova i karakteristika opštine, infrastrukturne neuređenosti i siromaštva.

Konsultativnim procesom obuhvaćeno je preko 3.000 djece, njihovih roditelja, predstavnika različitih ustanova, organizacija i institucija, kao i predstavnici nevladinog sektora i medija.

I. 5. Ostvarivost LPA

Prilikom projekcije određenih ciljeva i same izrade LPA, Međusektorski savjet posvetio je posebnu pažnju problemu ostvarivosti LPA, u nastojanju da se izbjegne opasnost pravljenja plana koji bi ostao samo na nivou običnog spiska želja.

U tom smislu, kroz LPA su sagledane objektivne mogućnosti i potencijali lokalne zajednice, kao i veoma bitni spoljni faktori (uticaji sa strane i finansijska pomoć donatora, mreža nevladinih organizacija i dr.) koji mogu uticati na proces implementacije i ostvarivost LPA.

I. 6. Praćenje i evaluacija primjene LPA

Osnovi sistema praćenja primjene LPA uređeni su Odlukom o usvajanju LPA Sjenica. Cilj praćenja primjene LPA, odnosno realizovanih aktivnosti u cilju ostvarenja pojedinih specifičnih i strateških ciljeva u okviru LPA, jeste mjerenje ostvarivosti samog plana i poboljšanja položaja i prava djece na području opštine Sjenica.

Odlukom o usvajanju LPA precizirano je da će poslove implementacije LPA voditi Međusektorski savjet LPA Sjenica.

Istom odlukom uređeno je da su za realizaciju LPA Sjenica odgovorni predsjednik opštine, Skupština opštine i lokalni (opštinski) koordinator LPA, dok će se za praćenje ostvarivanja ciljeva iz LPA koristiti DevInfo baza podataka, za šta je odgovoran lokalni koordinator DevInfo-a. U isto vrijeme, Skupštini opštine Sjenica će se podnositi šestomjesečna informacija o realizaciji LPA sa prijedlogom mjera za unapređenje i razvoj čitavog procesa.

II. LOKALNI PLAN AKCIJE ZA DJECU

komponente

II. 1. Smanjenje siromaštva djece

TREKUTNO STANJE

- Sveukupna situacija u društvu u posljednjih petnaestak godina i ekonomska kriza koja je razorila i praktično uništila kompletnu sjeničku privredu (dominantan društveni sektor na koji se uglavnom oslanjalo ovdašnje stanovništvo u prošlosti) doveli su do porasta broja nezaposlenih, naglog pada životnog standarda, znatnijeg povećanja broja stanovnika sa izraženim socijalnim potrebama i sveukupnog povećanja siromaštva u opštini.

Prema posljednjim podacima (2003. godina), nacionalni dohodak po glavi stanovnika u opštini Sjenica iznosio je 31.356,00 dinara (85,5% od republičkog prosjeka), odnosno 85,91 din. (1,48 US dolara) dnevno.

- U ukupnoj populaciji djece od 0 do 19 godina u opštini Sjenica na nivou potrošnje od 2,4 USD dnevno ima 1.057 djece (srazmerno procentu na nivou Srbije). Realno, taj broj je znatno veći i procjenjuje sa na 1.272-1.696. Pri podizanju potrošnje na 2,9 USD dnevno broj djece koja žive ispod linije siromaštva dostiže broj od 3.425 (40%). Svi podaci o socijalnom položaju stanovništva, međutim, samo su na nivou procjena, s obzirom da ne postoji jasno definisan mehanizam identifikacije porodica i djece koja žive ispod linije siromaštva i u stanju drastičnog siromaštva. U posebno su teškom položaju (stanju drastičnog siromaštva) porodice sa većim brojem djece (četiri i više).
- Broj korisnika socijalne pomoći u Centru za socijalni rad Sjenica na kraju 2003. godine iznosio je 1.602 korisnika (275 porodica). U odnosu na 2002. godinu zabeležen je porast za 132 nova korisnika (broj korisnika 2002. godine iznosio je 1.470, a 2001. godine 1.280).

- Pravo na materijalno obezbjeđenje porodice u toku 2003. godine ostvarilo je 454 korisnika, što je pad u odnosu na 2002. godinu na 60 indeksnih poena (broj korisnika MOP-a 2002. godine iznosio je 760). Razlog naglom padu broja korisnika je teška ekonomska situacija i s tim u vezi nedostatak finansijskih sredstava za materijalno obezbjeđenje.
- Izdvajanja iz opštinskog budžeta za materijalno ugrožene porodice i lica u 2003. godini iznosila su 304.000 dinara, a u 2004. godini 600.000 dinara (što je 0,30% od ukupnog iznosa budžeta). Ona se i odnose uglavnom na jednokratne trenutne novčane pomoći, naknade za rad narodne kuhinje i dr.
- Prema raspoloživim podacima, broj korisnika prava na dječiji dodatak u opštini Sjenica je 2.950, odnosno 6.000 djece (70,76% ukupnog broja djece) ostvaruje pravo na dječiji dodatak, što ukazuje na znatno zastupljen fenomen siromaštva.
- Po podacima popisa, u opštini Sjenica živi 8 (osam) Roma starosti od 0 do 19 godina, dok samo na jednom lokalitetu u gradu Sjenica živi preko petnaest porodica romske nacionalnosti sa oko šezdesetoro dece.
- U institucionalnom pogledu pitanjem djece na području opštine Sjenica odvojeno (pojedinačno) se bave nekoliko organizacija i ustanova. U postupku izrade i razvoja Lokalnog plana akcije formiran je Međusektorski savjet, u čiji sastav su ušli predstavnici skoro svih za pitanja djece relevantnih organizacija, institucija i nevladinih organizacija. Međusektorski savjet, međutim, nije stalan organ, niti su njegovi poslovi, nadležnosti, ovlašćenja i odgovornosti utvrđeni na potreban način (u smislu jasno preciziranih poslova, ovlašćenja i odgovornosti).

U Odsjeku za društvenu brigu o djeci Opštinske uprave Sjenica radi šest radnika. Poslovi odsjeka odnose se na utvrđivanje prava iz oblasti dječije i socijalne zaštite i prava na roditeljski dodatak, porodijsko odsustvo i odsustvo sa rada radi njege djeteta. U okviru uprave, međutim, ne postoji radno mesto za praćenje ostvarivanja dječijih prava i sprovođenje aktivnosti vezanih za djecu na nivou opštine.

- Istraživanje sprovedeno među roditeljima i djecom pokazalo je da roditelji i djeca različito doživljavaju problem siromaštva. Dok se kod roditelja problem svodi na zadovoljavanje osnovnih egzistencijalnih potreba (ishrana, školovanje i liječenje), djeca u zavisnosti od uzrasta ističu i probleme slobodnog vremena i ugrožavanja prava, potrebe za igračkama, biciklima, garderobom, ljetovanjem, putovanjem, savremenim nastavnim sredstvima i sportskim terenima.

Pitanje siromaštva tretira se, uglavnom, sa aspekta zvaničnih podataka. Na području opštine nije sprovedeno nijedno obuhvatnije istraživanje u vezi sa tim, ne postoji jasna strategija suzbijanja daljeg osiromašenja stanovništva opštine Sjenica, kao ni organizovane akcije i drugi oblici rada za smanjenje siromaštva djece i celokupnog stanovništva opštine Sjenica.

Strateški cilj

Smanjenje siromaštva

1 Specifični cilj

Pomoć porodicama i kategorijama djece koja žive ispod linije siromaštva

AKTIVNOSTI

- Identifikacija porodica i djece koja žive ispod linije siromaštva i u stanju drastičnog siromaštva (izrada baze podataka sa socijalnom kartom i mapom siromašnih sredina opštine Sjenica)
- Formiranje posebnog opštinskog fonda za pomoć siromašnim porodicama i onima sa većim brojem djece (nezavisno od prihoda)
- Pomoć djeci iz romskih porodica kroz nabavku udžbenika, odjeće i obuće dva puta godišnje

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Međusektorski savjet LPA Sjenica, Skupština opštine Sjenica, Centar za socijalni rad Sjenica, nevladine organizacije

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, privredne organizacije i firme, privatni sektor

INDIKATORI

1. Korisnici MOP-a
2. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za socijalnu zaštitu
3. Djeca iz romskih porodica koja dobijaju pomoć
4. Jednokratne pomoći

2 Specifični cilj

Obezbjediavanje instrumenata javne kontrole i praćenja ostvarivanja dječijih prava kroz dostupnost službi i redefinisanje uloge postojećih službi (adaptacija postojećih službi)

AKTIVNOSTI

- Formiranje Centra za prava djeteta kao posebnog opštinskog radnog tijela za praćenje ostvarivanja dječijih prava i implementaciju LPA Sjenica
- Iniciranje kadrovskog osnaženja Službe za društvenu brigu o djeci Opštinske uprave Sjenica – uvođenje novog referenta (samostalnog stručnog saradnika za dječija prava)
- Organizovanje periodičnih okruglih stolova sa temom smanjenja siromaštva djece, povodom konkretnih akcija

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, predsjednik opštine, lokalna samouprava, Tim za djecu na nivou grada

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, privredne organizacije i firme, nevladine organizacije

INDIKATOR

1. Organizovani okrugli stolovi na temu smanjenja siromaštva djece

II. 2. Unapređenje položaja i prava djece ometene u razvoju

TRENUTNO STANJE

- Kategoriji djece ometene u razvoju u proteklom periodu na području opštine Sjenica nije se poklanjala velika pažnja, niti su postojali mehanizmi za sistematsko registrovanje podataka o njima. Zato i ne postoje pouzdani podaci o ukupnom broju takvih slučajeva, uzrastu, stepenu i težini ometenosti, socijalnom položaju itd. (ne postoji baza podataka o djeci ometenoj u razvoju).

Na evidenciji Opštinskog udruženja za pomoć djeci i osobama ometenim u razvoju nalazi se dvadeset petoro djece, dok Centar za socijalni rad Sjenica raspolaže podacima za trinaestoro djece. Pojedine analize ukazuju na daleko veći broj te djece (čak i oko 700, raznih vrsta ometenosti u razvoju).

Za sada veoma oskudni podaci o toj djeci govore da se radi o djeci koja su najčešće sa kombinovanim smetnjama, te da se njihov uzrast kreće od 2,5 do 14 godina.

- Porodice sa djecom ometenom u razvoju su na ivici siromaštva, roditelji su nezaposleni (zbog prestanka rada društvenih preduzeća), a u najvećem broju slučajeva radi se o porodicama sa većim brojem djece (3-4). Posebno su pogođena djeca na seoskim područjima zbog nemogućnosti sprovođenja sveobuhvatne zdravstvene zaštite i rehabilitacije, potpunog uživanja prava na obrazovanje, besplatno liječenje i lijekove, itd.
- Osnivanjem Opštinskog udruženja za pomoć djeci ometenoj u razvoju otpočeo je organizovan rad sa takvom djecom kroz dnevne radionice i druge oblike rada. Zbog nedostatka sredstava, međutim, oblici rada sa ovom kategorijom djece nisu zastupljeni u dovoljnom obimu, a potpuno su izostavljena djeca na seoskom području, o kojoj ne postoje praktično nikakvi podaci.
- Za djecu ometenu u razvoju u Sjenici ne postoji uređena infrastruktura, tako da nijedna javna ustanova (osim Doma zdravlja) nema

obezbjeđen fizički pristup licima u kolicima, a takođe ne postoji ni razvojno savjetovalište za takvu djecu.

- Ne postoje nikakvi edukativni, kulturno-zabavni, sportski ili bilo kakvi drugi sadržaji koji okupljaju djecu ometenu u razvoju i doprinose senzibilizaciji šire zajednice za probleme te djece, kao ni ikakvi oblici rada na zbližavanju te djece sa ostalom djecom.
- Obuhvaćenost predškolskim i školskim obrazovanjem djece ometene u razvoju je takva da njih dvoje (lakše mentalno retardiranih) pohađa redovno predškolsko obrazovanje, dok troje pohađa specijalnu školu (u Užicu dvoje i u Podgorici jedno dijete). Troškove školovanja za dvoje snosi lokalna samouprava, dok za jedno dijete troškove snosi sama porodica. Jedno takvo dijete ide u redovnu osnovnu školu. Istraživanje sprovedeno tokom izrade Lokalnog plana akcije pokazalo je, međutim, da u osnovnim školama na seoskom području postoji i izvjestan broj učenika koji su djeca ometena u razvoju.
- Prema podacima Opštinskog udruženja za pomoć djeci i osobama ometenim u razvoju, jedno dijete ometeno u razvoju nastavilo je školovanje posle završetka osnovnog obrazovanja.
- Djeca ometena u razvoju su obuhvaćena tuđom njegom i dječijim dodatkom – posebnim dodatkom, a njihovi roditelji su koristili pravo na nadoknadu zarade za vreme odsustvovanja sa rada zbog posebne njege djeteta.
- Program rehabilitacije djece ometene u razvoju realizuje se u malom broju (djeca sa seoskog područja nisu obuhvaćena), ali ne u takvom obliku i obimu da bi pokazao značajnije rezultate.
- Ne postoji organizovan edukativni rad sa prosvjetnim, medicinskim i drugim kadrovima sa područja opštine Sjenica za rad sa djecom ometenom u razvoju.
- Patronažna služba u opštini Sjenica sprovodi se samo na gradskom području (seosko područje nije obuhvaćeno), i njom ciljano nisu obuhvaćena djeca ometena u razvoju.

Strateški cilj

Unapređenje položaja djece ometene u razvoju kroz promociju prava i obezbjeđivanje uslova za njihovu integraciju u normalne tokove društvenog života

1 Specifični cilj

Identifikacija djece ometene u razvoju, organizovana pomoć i podrška lokalne i šire zajednice u razvoju sopstvenih potencijala i izjednačavanje mogućnosti ravnopravnog učešća u društvu

AKTIVNOSTI

- Identifikacija djece ometene u razvoju na području opštine Sjenica
- Razvijanje zaštite i podrške (budžetske i stručne) djeci ometenoj u razvoju i njihovim roditeljima
- Prerastanje dnevnih radionica u Centar za dnevni boravak djece ometene u razvoju (realizovanje jednog pilot projekta te vrste) i formiranje punktova na seoskom području
- Uklanjanje fizičkih prepreka i barijera u gradu Sjenici koje djeci ometenoj u razvoju otežavaju pristup školama, zdravstvenim, kulturnim i drugim javnim institucijama i mjestima koja su za njih važna
- Animiranje šire zajednice (pored opštine, posebno i privatnog sektora) za podršku radu Opštinskom udruženju za pomoć djeci ometenoj u razvoju i drugim nevladinim organizacijama, kao i jačanje odnosa partnerstva sa odgovarajućim institucijama sistema

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Lokalna samouprava, Međusektorski savjet LPA, Centar za socijalni rad, predškolske i školske ustanove, zdravstvene ustanove, Opštinsko udruženje za pomoć djeci ometenoj u razvoju, nevladine organizacije, sredstva informisanja

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donacije, privreda, građani

INDIKATORI

1. Registrovana djeca ometena u razvoju
2. Porodice sa registrovanom djecom ometenom u razvoju
3. Djeca ometena u razvoju koja su korisnici socijalne zaštite
4. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za pomoć djeci ometenoj u razvoju
5. Javne ustanove sa uređenim pristupom za djecu ometenu u razvoju

2 Specifični cilj

Obezbeđivanje kvalitetnog obrazovanja djece ometene u razvoju

AKTIVNOSTI

- Pripreme škola, roditelja, djece i šire javnosti za postepeno uvođenje inkluzivnog obrazovanja djece ometene u razvoju, kroz organizovanje okruglih stolova roditelja i susreta djece
- Edukacija kadrova za obrazovni rad sa djecom ometenom u razvoju – obezbeđivanje sredstava u opštinskom budžetu za stručno usavršavanje nastavnika

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Predškolska ustanova Sjenica, osnovne škole, Opštinsko udruženje za pomoć djeci ometenoj u razvoju, nevladine organizacije

IZVOR FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica

INDIKATORI

1. Djeca u stacionarnim specijalnim ustanovama
2. Edukovani kadrovi za obrazovni rad sa djecom ometenom u razvoju
3. Specifični cilj: Obezbjediavanje kvalitetne zdravstvene zaštite i rehabilitacije djece ometene u razvoju

AKTIVNOSTI

- Formiranje razvojnog savjetovališta za djecu ometenu u razvoju pri dječjem dispanzeru Doma zdravlja Sjenica
- Obezbjediavanje patronaže za djecu ometenu u razvoju koja žive na seoskom području
- Edukacija zdravstvenih radnika za prevenciju, rano otkrivanje i intervencije kod djece ometene u razvoju
- Edukacija roditelja u procesu rehabilitacije djece ometene u razvoju

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Dom zdravlja Sjenica, Ispostava Zavoda za zdravstveno osiguranje Sjenica, lokalna samouprava, nevladine organizacije i roditelji djece ometene u razvoju

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donacije

INDIKATORI

1. Djeca ometena u razvoju obuhvaćena procesom rehabilitacije
2. Edukovani zdravstveni radnici za prevenciju, rano otkrivanje i intervencije kod djece ometene u razvoju
3. Zdravstveni radnici angažovani za patronažni rad sa djecom ometenom u razvoju
4. Edukovane porodice za rehabilitaciju djece ometene u razvoju

II. 3. Zaštita prava djece bez roditeljskog staranja

TREKUTNO STANJE

- Djeca bez roditeljskog staranja na teritoriji opštine Sjenica, uopšteno gledano, u delimično su boljem položaju u odnosu na djecu bez roditeljskog staranja na nivou republike, pre svega zahvaljajući porodičnoj solidarnosti koja, bez obzira na promene koje nisu mimoišle ni ovu malu i patrijarhalnu sredinu, ipak opstaje. Djeca bez roditeljskog staranja, zahvaljujući tome, uglavnom su zbrinuta u svojoj prirodnoj sredini, u širem porodičnom okruženju, koje je, po svim standardima i kriterijumima, najbolja zamjena za roditeljsku brigu i staranje.
- Ne postoje pouzdani podaci o broju djece bez roditeljskog staranja. Prema podacima Centra za socijalni rad Sjenica, u domskom smještaju nalazi se dvoje djece bez roditeljskog staranja (jedno dijete je višestruko omešteno u razvoju, a drugom, zbog školovanja, odgovara smještaj u domu kao obliku zaštite); u porodičnom smještaju i hraniteljstvu nalazi se desetero djece, od kojih je jedno u nesrodničkoj porodici; pod starateljstvom (uglavnom kod srodnika) nalazi se dvanaestoro djece; dvoje djece je usvojeno, a zbog izuzetnih okolnosti dvoje djece bez roditeljskog staranja je u „Sigurnoj kući” kao prelaznom obliku zaštite.
- Nakon kampanje za unapređenje hraniteljstva kao oblika zaštite djece bez roditeljskog staranja, Sjenica ima dvije edukovane i po svim kriterijumima funkcionalne hraniteljske porodice koje mogu primiti djecu bez roditeljskog staranja. Na opštinskom novou, međutim, ne postoje organizovani oblici promocije hraniteljstva i usvojenja kao oblika zaštite djece bez roditeljskog staranja.
- Kod djece koja ostaju bez roditeljskog staranja najčešće se radi o vanbračnim mladim majkama koje nemaju rješenje za svoju situaciju, materijalno i stambeno su neobezbjeđene pa se odriču roditeljskog prava. Na nivou opštine nije uređen sistem podrške toj kategoriji djece, niti, pak, sistem podrške hraniteljskim porodicama u bilo kakvom obliku (posebna finansijska podrška i pomoć, posredovanje i pomoć u zapošljavanju i dr.).

- Ne postoje osmišljen program pripreme djece bez roditeljskog staranja za samostalan život niti organizovani oblici rada sa tom djecom u datom pravcu (savjetovišta za mlade, posebne stipendije, materijalna pomoć za osamostaljivanje i dr.).

Strateški cilj

Unapređenje zaštite djece bez roditeljskog staranja smještajem u hraniteljske porodice i prevencija rizika odsustva roditeljskog staranja nad djecom

1 Specifični cilj

Da djeca bez roditeljskog staranja žive u porodičnom okruženju

AKTIVNOSTI

- Jačanje i promocija smještaja djece u starateljske i srodničke porodice
- Organizovanje okruglih stolova radi promocije hraniteljstva i usvojenja kao oblika zaštite djece bez roditeljskog staranja
- Finansijska podrška i pomoć hraniteljskim porodicama – obezbjeđivanje udžbenika, odjeće i obuće za djecu u tim porodicama i uvođenje posebne budžetske stavke za pomoć tim porodicama u iznosu od 0,1%
- Posredovanje kod poslodavaca za zapošljavanje članova hraniteljskih porodica
- Priprema djece bez roditeljskog staranja za samostalan život – edukativne radionice, „kuća na pola puta” i savjetovišta za mlade; posebne mere zapošljavanja, obezbjeđivanje posebnih stipendija, materijalne pomoći za osamostaljivanje (pomoć u rješavanju stambenog pitanja i dr.)

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Centar za socijalni rad, nevladine i druge organizacije, Skupština opštine Sjenica

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donacije, volonterski rad

INDIKATORI

1. Djeca bez roditeljskog staranja koja su usvojena
2. Djeca bez roditeljskog staranja smještena u domu
3. Djeca bez roditeljskog staranja smještena u institucije
4. Djeca bez roditeljskog staranja smještena u hraniteljske porodice
5. Djeca bez roditeljskog staranja u adaptacionom periodu (za usvojenje)
6. Hraniteljske porodice
7. Novoformirane edukovane hraniteljske porodice u pripremi za prihvatanje djece

II. 4. Zaštita djece od zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja

TRENUTNO STANJE

- Prema evidenciji Centra za socijalni rad Sjenica, u 2003. godini zabeleženo je 38 slučajeva zlostavljanja, kao i 25 slučajeva zanemarivanja djece. Raspoloživih podataka drugih institucija i organa nema, a sve pretpostavke i analize sveukupne socijalne situacije u opštini ukazuju da je taj broj mnogostruko veći. Razlog neprijavlivanja većeg broja slučajeva je u čuvanju porodičnih odnosa, tradicionalnom (patrijarhalnom) načinu života i nepostojanju adekvatne pravne zaštite za djecu žrtve porodičnog nasilja. Zbog tradicionalnih odnosa i straha ne prijavljuju se slučajevi zlostavljanja djece u porodicama od strane oba roditelja (naročito majke), kao ni slučajevi zlostavljanja u školama od strane nastavnika.
- Ne postoji adekvatan pristup problemu zlostavljanja, zanemarivanja i zloupotrebe djece, kao ni dovoljan stepen senzibilnosti lokalne javnosti za to pitanje. Stoga promiče pažnji masovnija manifestacija narušavanja dječijih prava: življenje u nepovoljnoj ekološkoj sredini, pothranjenost ili uzurpacija slobodnog vremena djece zbog obimnih školskih programa. Sve to ukazuje na neophodnost izrade jedne multidiscilinarne analize koja bi, uz adekvatne sisteme i mjere zaštite prava djeteta i odgovarajuće kaznene odredbe i mehanizme, obezbijedila sveobuhvatniju socijalnu zaštitu djece na području lokalne zajednice.
- Istraživanje sprovedeno na učenicima osnovnih škola iz seoskog područja pokazalo je da u tim školama postoji jasna i vidljiva distanca između učenika i nastavnika, da postoje jasno uočljiv i primetan strah učenika od nastavnika (zbog mogućih sankcija) i upotreba nevaspitnih metoda rada sa djecom u školama.
- Broj mladih sa asocijalnim ponašanjem u opštini Sjenica u porastu je poslednjih godina. Nepovezanost sistema koji se bave ovim problemom, nepostojanje pouzdane baze podataka, uz specifičnosti lokalne zajednice koje se odnose na velika migraciona kretanja stanovništva, kao i porast broja nedostupnih porodica, dodatni su problemi koji su u vezi sa ovom ciljnom grupom.

- Iz podataka dobijenih uvidom u evidenciju različitih sistema (SUP, sudstvo, zdravstvo i socijalna zaštita), utvrđeno je da je tokom posljednje dvije godine znatno porastao broj djece sa asocijalnim ponašanjem, te da je rasprostranjena i pojava alkoholizma među mladima.
- Tokom 2004. godine evidentirano je 30 (trideset) maloljetnika počinitelja prekršaja. Pojačan nadzor organa starateljstva realizuje se nad sedmooro djece, pojačan nadzor roditelja nad šestoro, a 1 (jedan) maloljetnik upućen je u KP dom.
- Istraživanje o stepenu poznavanja dječijih prava sprovedeno sa djecom uzrasta od 11 do 15 godina (V do VIII razreda) pokazalo je da se dječija prava mješaju sa određenim obavezama djece ili, pak, nečim što je potpuno suprotno pravima (ograničenje dječijih prava).

Strateški cilj

Senzibilizacija lokalne zajednice na probleme zaštite djece od svih oblika zlostavljanja i afirmacija principa najboljeg interesa djeteta

1 Specifični cilj

Senzibilizacija lokalne zajednice na probleme zaštite djece od svih oblika zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja nad djecom

AKTIVNOSTI

- Organizovanje kontinuirane kampanje za podizanje nivoa svesti svih relevantnih subjekata i same djece o problemu nasilja i zlostavljanja nad djecom i mladima
- Edukacija zlostavljane djece o oblicima zaštite i prevencije od zlostavljanja
- Formiranje „Tele-apel” službe, savetovaništa i utočišta za žrtve nasilja (prihvatnog centra)

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Međusektorski savjet LPA, lokalne radio stanice, regionalna televizija i Televizija Jedinstvo, Centar za socijalni rad, škole, nevladine organizacije

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donacije

INDIKATORI

1. Zlostavljana i zanemarena djeca registrovana u Centru za socijalni rad
2. Edukovana zlostavljana djeca
3. Djeca koja su se javila specijalnim službama kao žrtve nasilja
4. Djeca koja su smeštena u Centar za prihvatanje zlostavljane djece

2 Specifični cilj

Poboljšanje sistema zaštite djece od zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja

AKTIVNOSTI

- Formiranje lokalnog multidisciplinarnog tima za zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja svih oblika i vrsta
- Organizovanje obuke profesionalaca za prepoznavanje zlostavljanja i nasilja u Centru za socijalni rad, zdravstvu, obrazovanju i nevladinom sektoru

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Međusektorski savjet LPA, Centar za socijalni rad, MUP, tužilaštvo, zdravstvene i školske ustanove, nevladine organizacije, roditelji i deca

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica

INDIKATOR

1. Edukovani profesionalci za prepoznavanje zlostavljanja i nasilja nad decom

3 Specifični cilj

Aktivnosti na organizovanoj prevenciji delinkventnog ispoljavanja djece i mladih

AKTIVNOSTI

- Izrada strategije za smanjenje maloletničke delinkvencije i suzbijanje negativnih pojava kod djece i mladih
- Organizovanje okruglih stolova i radionica u cilju reintegracije i resocijalizacije mladih u sukobu sa zakonom

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Međusektorski savjet LPA, Centar za socijalni rad, MUP, tužilaštvo, zdravstvene i školske ustanove, nevladine organizacije, roditelji i djeca

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, Centar za socijalni rad Sjenica

INDIKATOR

1. Maloletni delinkventi registrovani u Centru za socijalni rad

II. 5. Bolje zdravlje za svu djecu

TREKUTNO STANJE

- Zdravstvena služba na području opštine, osim Doma zdravlja na nivou grada, organizovana je kroz dječiji dispanzer i stacionar sa internim odjeljenjem, dječijim odjeljenjem i porodilištem. U sklopu Doma zdravlja na seoskom području postoje dve zdravstvene stanice (u Štavlju i Dugoj Poljani), kao i osam zdravstvenih ambulanti (Karajukića Bunari, Rasno, Raždaginja, Trijebine, Bare, Gonje, Lopiže i Kladnica). Na seoskom terenu ne postoje opremljene priručne apoteke.

U opštini Sjenica postoje 24 punkta za vakcinaciju, udaljenih od matične ustanove od 5 do 70 km.

- Na nivou Doma zdravlja u Sjenici (u okviru ginekološke službe i porodilišta) ne postoji uređeno periodično laboratorijsko praćenje fiziološke trudnoće.
- U okviru dječijeg dispanzera radi savjetovalište za odojčad dva puta sedmično od 14 do 17 sati, a rad obavljaju jedan pedijatar i jedna medicinska sestra. Preglede jedanput u 14 dana obavljaju i dječiji hirurg, oftalmolog i dermatovenerolog, svi iz Užica, kao i hirurg i urolog iz Prijepolja.
- Organizovana zdravstvena zaštita predškolske i školske omladine u školskim objektima nije uređena, osim u Osnovnoj školi „12. decembar” u Sjenici, u kojoj postoji jedna stomatološka ordinacija. Zdravstvena zaštita – ni opšta medicinska ni stomatološka – nije uređena u predškolskoj ustanovi (obdaništu), kao ni u jednoj od dve srednje škole. Ne postoji uređen sistem edukativnog i savetodavnog rada sa djecom o zdravlju i ishrani, niti edukacija roditelja i djece o značaju pravilne ishrane kao faktora prevencije raznih oboljenja.
- Poslednjih desetak godina 20. veka iz Sjenice je otišao veći broj visokobrazovanih medicinskih kadrova (najviše specijalista), kao i znatan deo medicinskog kadra sa srednjom školom, što je u velikoj meri poremetilo kadrovsku strukturu zaposlenih u zdravstvu.
- Broj porođaja u sjeničkom porodilištu se permanentno smanjuje zbog nedostatka ginekologa, operacione sale, transfuzione službe, anesteziologa,

potrebne mikrobiološke i biohemijske laboratorije itd. Mrtvorodenčadi u 2003. godini nije bilo, a u 2004. godini bilo je jedno terminsko mrtvorodeno dijete. Maternalne smrtnosti u posmatranom periodu nije bilo, što znači da u periodu trudnoće, porođaja i puerperijuma nije bilo smrtnog slučaja.

- Patronažna služba sjeničkog Doma zdravlja obavi dnevno 35 poseta i to samo u gradskoj sredini. Seosko stanovništvo nema posete patronažnog osoblja, iako je više od polovine stanovništva na selu. Više je razloga zašto je seoskom stanovništvu uskraćena patronažna služba: nedostatak medicinskog osoblja, nedostatak automobila za patronažnu službu na terenu, loši putevi, udaljena sela, nepovoljna klima itd.
- U 2003. godini u dječijem dispanzeru u Sjenici bilo je ukupno 30.825 pregleda djece, od čega predškolskih 15.329 sa 8.337 prvih dijagnoza, i 15.496 školskih sa 9.662 prve dijagnoze. U predškolskom uzrastu bilo je 5.580 akutnih respiratornih infekcija, 138 dijareja, 27 astmi i 1 TBC pluća. U školskom uzrastu bilo je 6.175 akutnih respiratornih infekcija, 87 dijareja i 35 astmi. U školskom uzrastu nije bilo TBC-a pluća. Ne postoji, međutim, uređena baza podataka o stanju zdravlja djece na području opštine Sjenica, sa svim potrebnim sadržajima i uređenim sistemom njenog ažuriranja.
- Od akutnih respiratornih infekcija, dijareja, morbila i TBC-a u dječijoj populaciji nije bilo smrtnih slučajeva u periodu od 2000. do 2004. godine.
- Jedan od velikih problema sjeničkog zdravstva jeste veliki broj djece sa urođenim iščašenjem kukova. Od 100 anketiranih roditelja, njih 45 je imalo dijete sa urođenim iščašenjem kukova, a 55 nije. Istraživanje je pokazalo da roditelji u malom procentu znaju da li i kada treba raditi UZ kukova.

Od ukupnog broja roditelja posetilaca savetovališta za odojčad, njih 40% ima dijete sa urođenim iščašenjem kukova, a 68% anketiranih majki se izjasnilo da nije dobilo nikakav savjet od patronažne sestre za UZ kukova. To upućuje da, pored nabavke ultrazvučnog aparata, treba preduzeti hitne mjere i aktivnosti na poboljšanju rada savetovališta i patronažne službe.

- Ne postoje relevantni podaci o povređivanju djece, saobraćajnim udesima, procentu djece koja koriste drogu, alkohol, kao ni procentu adolescenata koji upražnjavaju seksualne odnose. Ne postoje, takođe, ni podaci o HIV pozitivnim osobama, kao ni o obolelim od side, mada nema indicija da postoji niti jedna osoba HIV pozitivna ili obolela od side.

- U 2003. godini procenat vakcinisane djece na području opštine Sjenica bio je 98%.
- Stomatološku službu u okviru Doma zdravlja Sjenica čini 11 stomatoloških ordinacija (8 u Domu zdravlja u Sjenici, jedna u Osnovnoj školi „12. decembar” u Sjenici, i po jedna u Zdravstvenoj stanici u Štavlju i Zdravstvenoj stanici u Dugoj Poljani), dok u okviru dječijeg dispanzera stomatološka služba nije organizovana.

U zdravstvenim ambulancama na seoskom području (8 zdravstvenih ambulanti) ne postoji organizovani rad stomatološke službe, niti stomatološka zdravstvena zaštita djece i omladine.

- Što se tiče djece ometene u razvoju, ne postoji nikakva medicinska evidencija niti ima bilo kojeg indeksa, a nema podataka ni o djeci izbeglih i raseljenih lica i romskoj deci.
- Ukupan broj stomatoloških usluga koje su pružene u 2003. godini u Domu zdravlja Sjenica iznosi 4.267, od čega je izvađenih zuba 2.394 ili 56,01%, a plombiranih zuba 1.552 ili 36,37%. Ostatak od 7,53 % su ostale pružene usluge.
- Ne postoji nikakav interno izrađen edukativni materijal, brošura ili časopis posvećen zdravlju djece i promociji zdravstvenog obrazovanja djece i mladih.

Strateški cilj 1

Savjetodavni rad sa ženama u fertilnom periodu i stvaranje partnerstva u lokalnoj zajednici za zdravo potomstvo

1 Specifični cilj

Unapređenje zdravlja trudnica i žena uopšte kao osnove za zdrav početak života djece

AKTIVNOSTI

- Promocija sistematskih pregleda trudnica i žena uopšte
- Nabavka ultrazvučnog aparata za ultrazvučno praćenje fiziološke trudnoće najmanje tri puta u toku trudnoće

- Laboratorijsko praćenje fiziološke trudnoće najmanje četiri puta tokom trudnoće
- Nabavka kardiokografa i kardiokografsko praćenje trudnoće u trećem trimestru
- Prevencija HIV-a i drugih seksualno prenosivih bolesti kroz stvaranje mikrobiološke laboratorije, edukaciju kadra i vaspitni rad sa ciljnim grupama
- Psihofizička priprema trudnica za porođaj i škole roditeljstva (predavanja o roditeljstvu i savetovalište za odojčad)

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, lekarska udruženja, nevladine organizacije

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, vladine i nevladine organizacije, donatori, privredne organizacije i firme

INDIKATORI

1. Maloletničke trudnoće – žene od 15 do 17 godina
2. Stopa perinatalne smrtnosti
3. Živorodeni – broj
4. Trudnoće
5. Kontrolisane trudnoće
6. Rizične trudnice
7. Spontani pobačaji
8. Namerni prekidi trudnoće
9. Djeca koja su HIV pozitivna

Strateški cilj 2

Podizanje nivoa zdravstvene zaštite djece

1 Specifični cilj

Zdravija novorođenčad i djeca, pravovremeno otkrivanje anomalija kod djece i pravovremena prevencija i intervencija

AKTIVNOSTI

- Nabavka ultrazvuka za posmatranje dječijih kukova i edukacija pedijataru za vršenje ultrazvuka dječijih kukova
- Senzibilizacija roditelja za obezbjeđivanje odgovarajuće zdravstvene zaštite djece i edukacija roditelja i djece o značaju pravilne ishrane kao faktora prevencije anemije, gojaznosti, pothranjenosti i dr.
- Istraživanje o učestalosti respiratornih oboljenja kod djece
- Savetodavni rad sa djecom, predavanja o zdravlju i ishrani i organizovanje savjetovališta za adolescente u srednjim školama
- Formiranje baze podataka o zdravstvenom stanju djece na području opštine Sjenica i kontinuirano praćenje najčešćih bolesti i anomalija kod djece
- Poboljšanje (kvantitativno i kvalitativno) kadrovske strukture zaposlenih u sjeničkom zdravstvu (obezbeđivanje većeg broja pedijataru i lekara ostalih specijalnosti: dječiji pulmolog, specijalista socijalne medicine, epidemiolog i dr.)
- Senzibilizacija nadležnih organa i ustanova za formiranje priručnih apoteka pri zdravstvenim stanicama i ambulancama na području opštine Sjenica, za pravovremenu primenu terapije kod djece
- Organizovanje zajedničkih sastanaka, javnih rasprava i tribina medicinskih radnika svih profila iz državnog i privatnog sektora o zdravlju i mjerama poboljšanja zdravlja djece na području opštine Sjenica

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, lekarska udruženja, lokalni mediji, osnovne i srednje škole, nevladine organizacije, Međusektorski savjet LPA

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, vladine i nevladine organizacije, donatori, privredne organizacije i firme

INDIKATORI

1. Procenat djece koja su vakcinisana protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja u prvoj godini života
2. Procenat djece koja su vakcinisana protiv malih boginja u prvih 18 meseci života
3. Djeca sa urođenim anomalijama
4. Djeca sa iščašenim kukovima
5. Prevremeno rođena djeca
6. Proporcija odojčadi do šest meseci života koja se isključivo doje
7. Procenat živorođene djece sa težinom ispod 2.500 grama pri rođenju
8. Procenat djece do pet godina starosti koja su gojazna
9. Procenat djece do pet godina starosti koja su pothranjena
10. Prevalenca anemije kod djece

2 Specifični cilj

Jačanje funkcije patronaže

AKTIVNOSTI

- Nabavka automobila opremljenog potrebnom medicinskom opremom u funkciji patronaže, manjih lekarskih intervencija i neophodne pomoći u slučaju porođaja na terenu ili u toku prevoza trudnice

- Formiranje zdravstvenih timova sastavljenih od lekara, stomatologa, medicinske sestre, apotekara, patronažne sestre i sestre higijensko-epidemiološke zaštite za periodično terensko istraživanje stanja zdravlja djece na području opštine Sjenica

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, vladine i nevladine organizacije, donatori, privredne organizacije i firme

INDIKATORI

1. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za zdravstvo
2. Uspostavljeni terenski zdravstveni timovi
3. Djeca obuhvaćena sistematskim pregledima
4. Procenat djece obuhvaćene imunizacijom od 30% najsiromašnije djece

3 Specifični cilj

Obezbjeđivanje uslova za stvaranje savremenog porodilišta u Domu zdravlja Sjenica

AKTIVNOSTI

- Animiranje republičkih i opštinskih vlasti i nadležnih institucija za nabavku potrebne opreme za operacionu salu, službu sterilizacije, mikrobiološke laboratorije i transfuziologije u Domu zdravlja Sjenica
- Edukacija kadra: anesteziolog, transfuziolog, mikrobiolog, ginekolog i odgovarajuće srednje medicinsko i pomoćno osoblje
- Obezbjeđivanje uslova i medicinske opreme za postoperativnu njegu majke i djeteta

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Dom zdravlja Sjenica, Skupština opštine Sjenica

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, nevladine organizacije, privredne organizacije i firme

INDIKATORI

1. Edukovani kadrovi za operativne zahvate
2. Obavljeni porođaji u Domu zdravlja Sjenica
3. Trudnice upućene na porađanje u druge zdravstvene centre

Strateški cilj 3

Smanjenje broja oboljenja usta i zuba kod djece u opštini Sjenica

1 Specifični cilj

Dostupnija i kvalitetnija stomatološka zdravstvena zaštita za svu djecu u opštini Sjenica

AKTIVNOSTI

- Organizovanje kontinuiranih poseta i stomatoloških pregleda u okviru svih škola na području opštine Sjenica, odnosno obezbjeđivanje neophodnog prostora za stomatološke ordinacije u okviru postojećih ambulanti i zdravstvenih stanica u dječijim obdaništima, matičnim osnovnim školama (u gradu i na selu) i srednjim školama
- Organizovan prevoz učenika iz izdvojenih škola do matičnih škola radi stomatoloških pregleda i kontrola
- Obezbeđivanje stručnog kadra, zapošljavanje doktora stomatologije za rad sa djecom, stomatoloških asistenata i zubnih tehničara, kao i njihova dodatna edukacija

- Obezbjedivanje organizacionih uslova za izradu jasnih programa rada stomatološke zdravstvene zaštite djece i izradu preventivnog programa
- Obezbjedivanje potrebne opreme i stomatoloških materijala za prevenciju oboljenja usta i zuba kod djece
- Formiranje baze podataka o stanju zdravlja usta i zuba kod djece i posebno vođenje stomatološke statistike u cilju preventivnog delovanja i pokretanja potrebnih mera i aktivnosti

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Dom zdravlja Sjenica, Skupština opštine Sjenica, osnovne i srednje škole i Predškolska ustanova „Jela Jovanović i Emina Bučan”

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, nevladine organizacije, Autotransportno preduzeće Sjenica, škole, privredne organizacije i firme

INDIKATORI

1. Novootvorene stomatološke ambulante u školama
2. Organizovani prevozi djece do stomatoloških ordinacija
3. Zaposleni stručni kadar u Domu zdravlja Sjenica
4. Dodatna edukacija stomatološkog stručnog kadra
5. Plombirani zubi u Domu zdravlja Sjenica kod djece
6. Izvađeni zubi u Domu zdravlja Sjenica kod djece
7. Djeca sa dijagnostifikovanim ortodontskim anomalijama
8. Djeca sa lečenim ortodontskim anomalijama
9. Djeca sa karijesom dijagnostifikovanim na sistematskim pregledima
10. Djeca sa dijagnostifikovanim poremećajem funkcija orofacijalog sistema

2 Specifični cilj

Promocija zdravstvenog obrazovanja iz oblasti higijene usta i zuba

AKTIVNOSTI

- Povećan stepen zdravstveno-prosvetnog rada u oblasti higijene usta i zuba u stomatološkim ordinacijama, školama i drugim ustanovama
- Štampanje časopisa, brošura i drugog edukativnog materijala za promociju zdravstvenog obrazovanja (povećanje nivoa znanja) iz oblasti higijene usta i zuba

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, osnovne i srednje škole i Međusektorski savjet LPA

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, nevladine organizacije, privredne organizacije i firme

INDIKATORI

1. Organizovana predavanja za djecu iz oblasti higijene usta i zuba
2. Djeca obuhvaćena organizovanim predavanjima iz oblasti higijene usta i zuba

II. 6. Bolje obrazovanje za svu djecu

TREKUTNO STANJE

- Osnovno i srednje obrazovanje na području opštine Sjenica ima dugu tradiciju i za razvoj Sjenice predstavlja prioritetnu oblast koja će doprineti njenom ekonomskom razvoju, stvaranju tolerantnih demokratskih društvenih odnosa u multietničkoj, multikonfesionalnoj i multikulturalnoj sredini, sveukupnom napretku opštine i svestranijem razvoju dječije ličnosti.

Analize uspeha studenata sa područja opštine Sjenica na fakultetima širom zemlje pokazuju visok nivo kvaliteta nastave i dostignutog stepena znanja u osnovnim i srednjim školama na ovom području.

- U poslednjoj deceniji 20. veka u zemlji, pa i u našoj opštini, obrazovni sistem je značajno zanemarivan i pretrpeo je pad sa smanjenjem sredstava koja su izdvajale država i lokalna zajednica. Celokupan sistem obrazovanja karakterisala je centralizovana administracija. To je dodatno uticalo na ionako loše stanje u obrazovanju na nivou opštine, zajedno sa smanjenjem izdvajanja za obrazovanje u društvenom proizvodu od 3,62% u 1990. godini, preko 3,36% u 1999. godini, do 3,18% u 2001. godini u Srbiji – odnosno u opštini Sjenica od 3,06% u 1990. na 2,90% u 2001. godini (podaci Saveznog zavoda za statistiku i Odjeljenja za privredu i finansije opštine Sjenica).
- Obrazovni sistem na području opštine Sjenica pokriva predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje i direktno angažuje 20% celokupne populacije opštine.
- Mrežu obrazovnog sistema u opštini Sjenica čini jedna predškolska ustanova (predškolsko obrazovanje), 8 matičnih (centralnih) škola sa 28 isturenih odjeljenja (osnovnoškolsko obrazovanje) i dvije srednje škole (srednjoškolsko obrazovanje).
- Dugotrajne i jako izražene migracije stanovništva sa ovog područja u inostranstvo i unutrašnjost Srbije, a posebno migracije seoskog stanovništva u grad, imale su za posledicu disproportionalno povećanje broja učenika u dvijema gradskim osnovnim školama, ali i drastično smanjenje broja učenika u seoskim matičnim školama i njihovim izdvojenim odjeljenjima.
- Iako su u organima upravljanja škola zastupljeni predstavnici roditelja, njihovo i uključenje djece u sistem donošenja odluka od važnosti za proces nastave je simbolično.

Iako uspostavljeni, dački parlamenti nemaju skoro nikakvu ulogu ni u jednoj školi u Sjenici, niti je ozbiljnije osmišljen njihov rad uopšte.

- U školskoj 2004/2005. godini u svih osam osnovnih škola u Sjenici upisano je 3.315 učenika, od čega u dvije gradske škole 2.022 ili 67%, a u šest seoskih 1.995 ili 33%. Zbog velikog broja učenika i neadekvatnog prostora, Osnovna škola „Svetozar Marković” u Sjenici radi u tri smene. Na drugoj strani, broj učenika se drastično smanjivao u seoskim školama, a posebno u izdvojenim odjeljenjima, tako da se u školskoj 2004/2005. godini nastava sa deset i manje učenika izvodi u sedam izdvojenih odjeljenja, ili 19,6% od ukupnog broja izdvojenih odjeljenja.

- Predškolsko obrazovanje na području opštine Sjenica ostvaruje se u Predškolskoj ustanovi „Jela Jovanović i Emina Bučan”. Objekat ustanove izgrađen je 1980. godine i od tada do danas nekih značajnijih infrastrukturnih ulaganja u njega nije bilo.

Kapacitet objekta je 113 djece u celodnevnom boravku i 120 djece u pripremnom predškolskom četvoročasovnom programu.

- Obuhvat djece predškolskog uzrasta (od 2 do 7 godina) predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem skroman je i kreće se od 18% u celodnevnom boravku do 28% u predškolskom programu. Zbog nedostatka adekvatnog prostora i stručnih kadrova, predškolskim vaspitanjem nisu obuhvaćena djeca iz seoskih područja (mjesne zajednice Kladnica, Vapa, Gonje, Bare, Rasno i Karajukića Bunari).

Predškolskim obrazovanjem nisu obuhvaćena djeca ometena u razvoju, kao ni djeca romske nacionalnosti.

- Od 2000/2001. školske godine do 2004/2005. broj djece u celodnevnom boravku, a posebno u predškolskom programu, povećavao se, tako da je ustanova radila i sa 137 djece u celodnevnom i 168 djece u pripremnom programu. U predškolskim grupama u Raždaginji i Štavlju, a u okviru matičnih osnovnih škola, obuhvaćeno je 68 djece.

Opremljenost ustanove nastavnim sredstvima i učilima u celodnevnom boravku je oko 80%, a u pripremnom programu do 55% po važećim standardima.

- Obuhvat djece osnovnim obrazovanjem u periodu od 2000/2001. do 2004/2005. godine kreće se u okvirima republičkog prosjeka, a za školsku 2004/2005. godinu je veći i iznosi 94,5% populacije koja je upisala prvi razred. U toku osmogodišnjeg školovanja prisutno je osipanje uče-

nika (čemu je mogući uzrok fluktuacija djece tj. migracija stanovništva), tako da od 88,2% generacije upisane u osnovnu školu, prvi ciklus završi 86,3%. Učenici koji ne završe osnovnu školu i napuste je u toku osmogodišnjeg školovanja ili posle završenog prvog ciklusa pretežno su sa seoskog područja: oko 70% iz socijalno ugroženih porodica, porodica sa razvedenim roditeljima i hraniteljskih porodica.

- Objekti matičnih osnovnih škola su u funkcionalnom stanju i zadovoljavaju standarde i normative. Izuzev zgrade Osnovne škole „Svetozar Marković” u Sjenici, koja je izgrađena 1947. godine, ostali objekti su novijeg datuma, sa prosječnom starosti od 25 godina. Školski objekti izdvojenih odjeljenja (njih 25, izuzev škola u Žitniću, Kamešnici i Draževiću koje su novijeg datuma) dotrajali su i ružnirani, te sa čestim popravkama i renoviranjima jedva zadovoljavaju minimum građevinskih standarda.

U najgorem stanju su objekti seoskih škola u Uglu, Doliću, Kijevcima, Šarama i Stupu, jer im je neophodna sanacija, renoviranje ili izgradnja novih.

Učionički inventar je u upotrebljivom stanju i zadovoljava minimum standarda i normativa.

- Od 28 izdvojenih odjeljenja, 30% je priključeno na seoski vodovod, 56% koristi bunare i sopstvene izvore, a 14% nema vode za piće.

Na gradsku kanalizacionu mrežu priključene su dvije osnovne i dvije srednje škole, jedna osnovna škola priključena je na seosku kanalizaciju, dok pet seoskih matičnih škola ima septičke jame.

Od 28 izdvojenih odjeljenja 40% ima septičku jamu, a 60% ima poljski WC bez septičke jame.

- Opremljenost škola nastavnim sredstvima i učilima je različita. Najopremljenije su gradske osnovne škole sa 30-40% opremljenosti, zatim seoske osnovne škole u Štavlju i Dugoj Poljani sa 30%, i ostale sa 20% opremljenosti po važećim standardima i normativima.

Najneopremljenije su izdvojene škole na terenu, sa svega 10-15% opremljenosti.

- Izuzev osnovnih i dvije srednje škole u gradu, ostale škole nemaju uslove za obavezno učenje dva strana jezika zbog nedostatka stručnog kadra – prvenstveno za engleski jezik, nedovoljne metodičke osposobljenosti nastavnika za specifične metode i oblike nastave rada sa učenicima prvog i drugog razreda, nedostatka odgovarajućih didaktičkih materijala, nedovoljne opremljenosti škola tehničkim sredstvima itd.

- Prema odnosu učenik – nastavnik Sjenica je iznad republičkog prosjeka (u 2003/2004. godini na nivou Republike Srbije bio 15:1, a u opštini Sjenica 16:1).
- Jedan od najvećih problema građana opštine Sjenica na seoskom području uopšte jeste veliki broj učenika koji do škole putuje pet, deset, pa i više kilometara. Taj broj se povećavao iz godine u godinu, a prema posljednjim podacima đaka pješaka na području opštine Sjenica ima 1.092.
- U posljednje dvije decenije srednjoškolsko obrazovanje u Sjenici zastupljeno je kroz četvorogodišnje školovanje u Gimnaziji „Jezdimir Lović” i četvorostepeno i trostepeno obrazovanje u Tehničkoj školi.
- U srednje škole školske 2004/2005. godine upisalo se 72% učenika koji su završili osnovnu školu. Različite srednje škole školske 2003/2004. godine završilo je 69,8% učenika.
- Gimnazija „Jezdimir Lović” je opšteg smijera i svake godine upiše u prosjeku 120 učenika i četiri odjeljenja.
- Opremljenost srednjih škola učioničkim inventarom, nastavnim sredstvima i učilima je na nivou i kreće se od 30% u veterinarskoj struci do 75% u mašinskoj struci i 80% u specijalnoj učionici za strane jezike.

Strateški cilj 1

Kvalitetno obrazovanje za svu djecu na području opštine Sjenica do 2010. godine

1 Specifični cilj

Povećanje obuhvata djece predškolskim obrazovanjem do 2010. godine za 80%

AKTIVNOSTI

- Povećanje kapaciteta postojeće predškolske ustanove za još 100 mjesta u cjelodnevnom i 200 mjesta u predškolskom smještaju (boravku) kroz dogradnju postojećeg ili izgradnju novog objekta do kraja 2010. godine
- Animiranje pripadnika romske populacije (pojedinačni razgovori, susreti roditelja i drugi oblici rada) za uključenje romske djece u sistem predškolskog obrazovanja

- Adaptacija i opremanje po jedne učionice u seoskim školama za po-vremeno predškolsko obrazovanje (skraćeni oblik predškolskog obra-zovanja)
- Uspostavljanje pokretne radionice igračaka za djecu na seoskom terenu i periodičan obilazak škola

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Predškolska ustanova „Jela Jovanović i Emina Bučan”, osnovne škole na terenu

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, domaće vladine i nevladine organizacije, donatori, privatni sektor, partneri

INDIKATORI

1. Procenat djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem
2. Procenat djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem od 30% najsi-romašnije djece
3. Romska djeca uključena u sistem predškolskog obrazovanja
4. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za predškolsko obrazovanje

2 Specifični cilj

Povećanje obuhvata učenika osnovnim obrazovanjem za 2% godišnje

AKTIVNOSTI

- Izrada prijedloga za smanjenje fluktuacije učenika uz lobiranje kod nad-ležnih organa za uvođenje fleksibilnijeg školskog kalendara i kombinova-ne nastave do VI razreda osnovne škole
- Povećanje obuhvata djece romske nacionalnosti i drugih marginalizova-nih grupa za 10% godišnje

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Međusektorski savjet LPA, Skupština opštine Sjenica, nevladine organizacije

IZVOR FINANSIRANJA

Budžet Opštine Sjenica

INDIKATORI

1. Učenici upisani u osnovne škole
2. Djeca koja stižu pravo na osnovno obrazovanje
3. Djeca upisana u prvi razred osnovne škole
4. Djeca koja ne idu u školu
5. Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu od 30% najsiromašnije djece
6. Učenici u srednjim školama
7. Procenat djece obuhvaćene srednjoškolskim obrazovanjem od 30% najsiromašnije dece
8. Romska djeca u osnovnim školama

3 Specifični cilj

Obrazovanje djece koja su napustila osnovno obrazovanje

AKTIVNOSTI

- Istraživanje razloga napuštanja osnovne škole i identifikacija djece koja su napustila osnovno obrazovanje
- Ponovno uključenje u nastavni proces djece koja su napustila osnovno obrazovanje
- Izrada prijedloga rješenja za dopunsko obrazovanje djece koja su napustila osnovno obrazovanje a iznad su starosne dobi tog nivoa

- Lobiranje kod nadležnih organa za dodatno finansiranje za potrebe obrazovanja djece koja su napustila osnovno obrazovanje

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Međusektorski savjet LPA, Skupština opštine Sjenica, nevladine organizacije

IZVOR FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica

INDIKATORI

1. Procenat djece koja su završila školsku godinu
2. Djeca koja su napustila osnovnu školu
3. Upisana djeca koja su završila srednju školu
4. Procenat djece koja redovno pohađaju nastavu
5. Izostanci u školskoj godini

4 Specifični cilj

Obezbjedivanje organizovanog prevoza za đake pješake – Sjenica bez đaka pješaka⁴

AKTIVNOSTI

- Izrada prijedloga za rješavanje pitanja prevoza đaka pješaka (utvrđivanje projekta i prioriteta koje će pripremiti matične škole i aktiv direktora)
- Nabavka prevoznih sredstava (minibusa, kombija) za sve matične škole u Sjenici
- Nabavka bicikala (i motornih sanki) za đake pješake u nepristupačnim mjestima (mjestima sa neriješenom ili slabo uređenom putnom infrastrukturom)

⁴ Učenici koji do škole putuju više od 3 km (u jednom pravcu).

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, osnovne (matične) škole i isturena odjeljenja, aktiv direktora osnovnih škola, Međusektorski savjet LPA

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, vladine i nevladine organizacije, privatni sektor (privredni subjekti), dobrovoljni prilozi građana u zemlji i inostranstvu (dijaspora)

INDIKATORI

1. Djeca koja putuju do škole duže od 3 kilometra – đaci pješaci
2. Učenici u seoskim školama i izdvojenim odjeljenjima obuhvaćeni organizovanim prevozom

5 Specifični cilj

Stvaranje neophodnih i poboljšanje postojećih uslova za izvođenje nastave u osnovnim školama

AKTIVNOSTI

- Poboljšanje infrastrukture u Osnovnoj školi „12. decembar” u Sjenici (grijanje i zamjena stolarije)
- Poboljšanje vodosnabdjevanja u Osnovnoj školi „Branko Radičević” u Štavlju
- Renoviranje matične škole u Barama
- Završetak izgradnje prizemlja Osnovne škole „Jovan Jovanović Zmaj” u Raždaginji
- Izgradnja fiskulturne sale u Osnovnoj školi „Svetozar Marković” u Sjenici
- Rekonstrukcija i uvođenje u funkciju bazena u Osnovnoj školi „12. decembar” u Sjenici
- Renoviranje dvorišne i prilazne infrastrukture u svim gradskim osnovnim i srednjim školama (trotoari, signalizacija itd.)

- Renoviranje i opremanje pomoćnih prostorija (toaleta) u seoskim školama
- Poboljšanje opremljenosti školskih biblioteka kvalitetnim knjiškim fondom (nabavkom novijih izdanja), savremenim nastavnim sredstvima i didaktičkim materijalom

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Direkcija za urbanizam, projektovanje i izgradnju Sjenica, JKP „Vrelo” Sjenica

IZVORI FINASIRANJA

Budžet opštine Sjenica, privatni sektor, donatori

INDIKATORI

1. Osnovne škole i izdvojena odjeljenja na seoskom području sa uređenim sportskim terenima
2. Osnovne škole i izdvojena odjeljenja na seoskom području sa uređenim vodosnabdjevanjem
3. Osnovne škole i izdvojena odjeljenja na seoskom području sa uređenim pomoćnim prostorijama (toaletima)
4. Škole na gradskom području sa uređenim prilazima (trotoari i signalizacija)

6 Specifični cilj

Pilot projekat „Škola po mjeri djeteta” u Osnovnoj školi „12. decembar” u Sjenici

AKTIVNOSTI

- Formulacija i standardizacija za „Školu po mjeri djeteta” i priprema kriterijuma za odabir jednog odjeljenja I razreda u Osnovnoj školi „12. decembar” za pilot projekat
- Opremanje škole za zadovoljenje standarda „Škole po mjeri djeteta”

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Osnovna škola „12. decembar” Sjenica, aktiv direktora osnovnih škola u Sjenici

IZVORI FINASIRANJA

Budžet opštine Sjenica, domaće i međunarodne vladine i nevladine organizacije i institucije, donatori

Strateški cilj 2

Poboljšanje mreže obrazovnih ustanova i povećanje standarda prosvetnih radnika

1 Specifični cilj

Racionalizacija i optimalizacija mreže osnovnih škola

AKTIVNOSTI

- Mapiranje postojeće mreže škola na području opštine Sjenica
- Izrada plana optimalizacije mreže škola i pedagoške optimalizacije u Sjenici (školski eksperiment)
- Racionalizacija – optimalizacija izdvojenih odjeljenja (na seoskom području)
- Uvođenje fleksibilnog školskog kalendara (kalendara prilagođenog specifičnim geografskim, klimatskim, prostornim i drugim osobenostima i uslovima)

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Međusektorski savjet LPA, aktiv direktora osnovnih škola, nevladine organizacije

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, domaće i međunarodne vladine i nevladine organizacije

INDIKATORI

1. Osnovne škole
2. Izdvojena odjeljenja
3. Učenici u izdvojenim odjeljenjima

2 Specifični cilj

Senzibilizacija republičkih vlasti za prilagođavanje srednjeg obrazovanja interesovanjima učenika i potrebama lokalne zajednice

AKTIVNOSTI

- Sprovođenje istraživanja (ankete) kod roditelja i učenika o željenim profilima obrazovanja i izrada prijedloga za uređenje Gimnazije i Tehničke škole u Sjenici u skladu sa planovima razvoja i potrebama građana opštine Sjenica
- Lobiranje kod nadležnih državnih organa za preuređenje Gimnazije „Jezdimir Lović” i Tehničke škole u Sjenici prema iskazanim potrebama građana i planovima lokalne zajednice

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Međusektorski savet LPA, Skupština opštine Sjenica, Gimnazija „Jezdimir Lović” i Tehnička škola u Sjenici, nevladine organizacije

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica

INDIKATORI

1. Profili obrazovanja u srednjim školama u Sjenici
2. Učenici u srednjim stručnim školama

3 Specifični cilj

Senzibilizacija republičkih i opštinskih vlasti za dodatno finansiranje obrazovnih ustanova u Sjenici zbog specifičnih geografskih, klimatskih, ekonomskih, prostornih i drugih osobenosti i uslova opštine

AKTIVNOSTI

- Animiranje nadležnih republičkih organa da se povećaju izdvajanja iz budžeta Republike Srbije za obrazovanje u Sjenici i drugim brdsko-planinskim područjima – dodatna (dopunska) sredstva za obrazovanje i posebne beneficije
- Lobiranje za obezbjeđenje dodatne stimulacije za prosvetne radnike putem povećanja procenta izdvajanja zbog otežanih uslova rada sa sadašnjih 8% na 20% za sve prosvetne radnike u brdsko-planinskim predjelima i dodatnih 20% za radnike na terenu (seoskim školama)
- Povećavanje izdvajanja iz opštinskog budžeta za potrebe obrazovanja za 2% godišnje

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Međusektorski savjet LPA, osnovne i srednje škole, aktivni direktora i nastavnika, nevladine organizacije – usmereno prema Vladi RS i Ministarstvu za prosvetu i sport

IZVOR FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica

INDIKATORI

1. Učitelji koji rade u izdvojenim odjeljenjima
2. Nastavnici i profesori koji rade u izdvojenim odjeljenjima
3. Prosvetni radnici sa regulisanim prevozom
4. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za obrazovanje

Strateški cilj 3

Bolja kvalifikaciona zastupljenost prosvetnog kadra u školama (u cilju unapređenja nastave i obrazovanja uopšte) i uspostavljanje pedagoško-psiholoških službi u svim obrazovnim ustanovama u Sjenici

1 Specifični cilj

Stimulisanje profesorskog kadra i studenata za obrazovanje iz oblasti deficitarnih zanimanja

AKTIVNOSTI

- Podsticanje studenata engleskog jezika, likovne i muzičke kulture i drugih deficitarnih struka i zanimanja za studiranje i rad u obrazovanju na području opštine Sjenica kroz obezbjeđivanje posebnih opštinskih stipendija i kredita
- Stipendiranje i obezbjeđivanje dodatnih stimulacija za učenike i studente za studije psihologije (opšte i kliničke)
- Stimulisanje profesora deficitarnih zanimanja za rad u obrazovanju kroz obezbjeđivanje posebnog opštinskog dodatka na zaradu, izgradnjom tzv. kadrovskih stanova i drugim pogodnostima

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Regionalni fond za stipendiranje učenika i studenata, osnovne i srednje škole

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, Regionalni fond za stipendiranje učenika i studenata, sredstva donatora (mecenstvo i dr.)

INDIKATORI

1. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za stipendiranje učenika
2. Profesori engleskog jezika
3. Diplomirani psiholozi
4. Psiholozi u školama
5. Škole sa psihologom

II. 7. Unapređenje kulturnog života djece u Sjenici

TRENUTNO STANJE

- Što se prostornih potencijala na planu kulture tiče, Sjenica spada u grupu sredina koje nemaju Dom kulture, a samim tim ni ostale prateće objekte koji bi bili stub kulturnih dešavanja u opštini i znatno jači mobilizacioni faktor za djecu i mlade.

Postojeća sala bioskopa, u kojoj su se održavala sva značajnija kulturna i druga javna zbivanja, zbog opasnosti od urušavanja krova zatvorena je početkom maja 2004. godine, tako da na području cijele opštine praktično ne postoji nijedan objekat niti drugi adekvatan prostor za bilo kakva kulturna dešavanja masovnijeg tipa.

Od ostalih javnih objekata posvećenih kulturi opštinske prostorije koje je koristilo Kulturno–umjetničko društvo „Jedinstvo” takođe su u dosta oronulom stanju, a u stanju veoma loše opremljenosti je i Narodna biblioteka „Muhamed Abdagić”. Sjenica nema ni gradsku čitaonicu, bazen, svoju lokalnu televiziju, novine ili nešto slično.

- Biblioteka u Sjenici pod nazivom „Muhamed Abdagić” osnovana je 1950. godine. Sa početnih 560 naslova, fond biblioteke je narastao na ukupno 24.000 knjiga, koliko ih sada ima. Što se prostornih kapaciteta tiče, biblioteka raspolaže sa ukupno 86 kvadratnih metara, u sklopu kojih je pozajmno odjeljenje, magacin za knjige, kancelarija za obradu knjiga i kancelarija za upravnika i knjigovodstvene poslove.

Autorski i predmetni katalog vode se na kompjuteru tek od 2002. godine, a biblioteci nedostaje kompjuter za automatsku obradu podataka, kao i, u prostornom pogledu, neophodna posebno izdvojena i uređena čitaonica.

Biblioteka ima 400 članova, od kojih su njih skoro 300 (tri četvrtine) djeca.

- U svim obrazovnim institucijama opštine trenutno ima oko 40.300 knjiga, odnosno 8,6 knjiga po učeniku, što je za 1% manje od republičkog proseka. U svim ustanovama i uopšte na nivou opštine uočljiv je nedostatak knjiga, posebno nedostatak stručne literature, kao i zastarelost knjiškog fonda u bibliotekama.

- Škole na području opštine Sjenica su relativno dobro opremljene kompjuterima – prema podacima dobijenim od nadležnih, u osnovnim školama ima 45 kompjutera, tako da na jedan kompjuter dolazi 73,65 učenika. Kompjuterska opremljenost srednjih škola je povoljnija jer u njima na jedan kompjuter dolazi 23,25 učenika. Značaj kompjuterske tehnologije i informatičkih znanja uočili su naši ispitanici (učenici i roditelji) jer se njih preko 60% izjasnilo da je opremljenost računarima u školama nedovoljna, dok se 70% izjasnilo da je potrebno što više kompjutera u školama. Osnovne škole na seoskom terenu pratkično nemaju nijedan savremeniji kompjuter.
- Istraživanje u oblasti kulture, koje je obuhvatilo 130 roditelja djece, pokazalo je da je samo jedan ispitanik odgovorio da je zadovoljan kulturnim dešavanjima u gradu (stanje u kulturi u našoj opštini ocenio veoma dobrim), jedan dobrim. Najveći broj ispitanika (i među roditeljima i među djecom i mladima) istakao je da je na polju kulture završetak doma kulture preduslov šireg obuhvata djece kulturnim angažmanom.
- Najveći broj kulturnih manifestacija u Sjenici uopšte činile su filmske projekcije, kojih je u 1999. godini bilo 128, što je pad u odnosu na 1998. godinu za 23 projekcije.

Tokom 2000. godine došlo je do daljeg pada broja filmskih projekcija na ukupno 108, te drastičnog pada broja posjetilaca u bioskopu (2.000 u 2000. godini u odnosu na 5.000 u 1999. godini). Na kraju 2001. godine broj izvedenih filmskih projekcija u sjeničkom bioskopu iznosio je 168 (povećanje u odnosu na 2000. godinu za 60 projekcija), a po broju posjetilaca bioskopskih projekcija na 100 stanovnika (8) Sjenica je bila na posljednjem mjestu u Zlatiborskom okrugu. U 2002. godini opet je došlo do pada broja izvedenih filmskih projekcija na 127, te održavanja broja posjetilaca u bioskopu na nivou iz 2001. godine (3.000). Najčešći posjetioci filmskih projekcija bila su djeca uzrasta 7 do 14 godina, a najveću posećenost od strane djece (ujedno i najveću posećenost uopšte) zabilježili su programi zabavnog karaktera (mađioničari i cirkusi).

- Što se kulturnih sadržaja drugoga tipa tiče, u posljednjih nekoliko godina bilo je veoma malo pozorišnih predstava – u 2003. godini jedna premijera domaćeg KUD-a „Jedinstvo”, te gostovanje Dječijeg putujućeg pozorišta „Jovančić” iz Bajine Bašte sa predstavom za predškolsku djecu i djecu mlađeg školskog uzrasta.
- Prema istraživanju koje je sprovedeno na uzorku od 234 djece uzrasta 10 do 14 godina sa gradskog i seoskog područja, njih skoro pola (115

ili 49,1%) istaklo je da u bioskop ide vrlo retko ili nikada. S obzirom da je istraživanje obuhvatilo 122 ispitanika (52,1% ukupnog broja ispitanika), sa ruralnog područja u kategoriju djece koja u bioskop idu vrlo retko ili nikada spadaju skoro sva djeca. Još drastičniji rezultati u tom pogledu dobijeni su kod istraživanja sprovedenog sa roditeljima djece.

Strateški cilj

Povećanje obuhvata djece kulturnim aktivnostima

1 Specifični cilj

Fazni završetak izgradnje Doma kulture Sjenica i stvaranje neophodnih prostornih uslova za kulturni život djece na području opštine Sjenica

AKTIVNOSTI

- Senzibilizacija opštinskih i republičkih vlasti za fazni završetak Doma kulture Sjenica (sa izmijenjenim planom), koji je važan infrastrukturni objekat za kulturne aktivnosti djece u Sjenici
- Osnivanje Dječijeg kulturnog centra kao posebne ustanove, kao i dječijeg pozorišta, i obezbjeđivanje prostorija za njihov rad u okviru Doma kulture Sjenica
- Opremanje novih prostorija gradske biblioteke i obezbjeđivanje uslova za dječiju čitaonicu u okviru biblioteke
- Obogaćivanje i osavremenjavanje knjiškog fonda i stvaranje dječijeg CD fonda gradske biblioteke u interesu sveopšteg obrazovanja i informisanosti djece – povećanje knjiškog fonda gradske biblioteke u 2010. godini na 35.000 naslova (projekcija: jedna knjiga na jednog stanovnika)
- Organizovanje filmskih projekcija i pozorišnih predstava za djecu u okviru Sportske hale Sjenica (do završetka Doma kulture Sjenica) i na otvorenoj sceni na gradskom trgu
- Otvaranje Internet radionice (kluba) za djecu i mlade pri nekoj opštinskoj ustanovi ili školi sa ciljem informatičke edukacije i doedukacije djece

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Međusektorski savjet LPA, Direkcija za urbanizam, projektovanje i izgradnju Sjenica, Ustanova za kulturu Sjenica (Dom kulture Sjenica), Narodna biblioteka „Muhamed Abdagić” Sjenica

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donacije, privreda – privatni sektor

INDIKATORI

1. Kulturne organizacije i ustanove koje okupljaju djecu
2. Djeca članovi kulturnih organizacija i ustanova
3. Filmske projekcije i pozorišne predstave za djecu
4. Djeca ometena u razvoju koja posjećuju filmske projekcije i predstave
5. Knjige u gradskoj biblioteci
6. Djeca članovi gradske biblioteke
7. Školske biblioteke
8. Knjige u bibliotekama osnovnih škola

2 Specifični cilj

Reafirmisanje i unapređenje kulturnog stvaralaštva djece u Sjenici

AKTIVNOSTI

- Oživljavanje i intenziviranje rada najrazličitijih kulturnih sekcija pri školama i promocija rada Dječijeg kulturnog centra u školama
- Osnivanje dječijeg hora i folklora u Sjenici
- Ustanovljenje i organizovanje godišnje kulturno-zabavne manifestacije djece (u okviru obilježavanja Dječije nedjelje) kao smotre kulturno-zabavnog stvaralaštva djece na nivou opštine Sjenica

- Organizovanje centralne novogodišnje dječije manifestacije sa bogatim kulturno-zabavnim programom
- Ustanovljenje godišnjih nagrada iz oblasti kulturnog stvaralaštva učenika osnovnih i srednjih škola po uzrastima
- Izrada kalendara kulturnih događaja za djecu – ustanovljenje (organizovanje) raznovrsnih kulturno-zabavnih manifestacija djece: pozorišni susreti regionalnog nivoa, muzičke, literalne, recitatorske, likovne i druge smotre stvaralaštva djece
- Organizovanje dječijih kulturnih radionica, klubova i stalnih okruglih stolova sa ciljem afirmisanja multietničkog i multikulturalnog karaktera opštine Sjenica i zbližavanja djece i mladih različitih etničkih grupacija
- Organizovanje dječijeg maskembala kao manifestacije opštinskog karaktera i njegovo prerastanje u karneval, pod pokroviteljstvom Skupštine opštine Sjenica
- Prikazivanje edukativnih filmova u školama iz oblasti kulturnog stvaralaštva uopšte, a posebno djece
- Ustanovljenje interne mjesečne filmske manifestacije (mjesečnih filmskih projekcija) – dan velikog platna (prikazivanje edukativnih i drugih igranih filmova putem projektoru u svim školama na seoskom području)

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Osnovne i srednje škole, Skupština opštine Sjenica, Međusektorski savjet LPA, Služba za protokol, informisanje i marketing Skupštine opštine Sjenica, Ustanova za kulturu (Dom kulture) Sjenica, Narodna biblioteka „Muhamed Abdagić” Sjenica

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donacije i sponzorstva

INDIKATORI

1. Kulturne sekcije u školama
2. Djeca članovi kulturnih sekcija i grupa u školama
3. Kulturne manifestacije za djecu
4. Prikazani edukativni filmovi za djecu u školama

3 Specifični cilj

Povećanje izdvajanja iz opštinskog budžeta za kulturne aktivnosti djece kao bitne pretpostavke za kvalitetniji rad u kulturi

AKTIVNOSTI

- Povećanje izdvajanja za oblast kulture na lokalnom nivou za 2% godišnje
- Nabavka kompjutera sa potrebnim komponentama (CD i DVD uređajima i televizijskom karticom) za svaku matičnu školu

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, škole

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donacije, privreda – privatni sektor

INDIKATORI

1. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za kulturu
2. Savremeni kompjuteri u školama

II. 8. Informisanje za djecu – da i djeca znaju

TRENUTNO STANJE

- Sistem informisanja na području opštine Sjenica neuređen je u mjeri koja bi obezbijedila potrebnu javnost u radu svih organa, organizacija i institucija na nivou opštine. U okviru organa lokalne samouprave sistem informisanja organizovan je kroz Službu za protokol, informisanje i marketing. Opštinske odluke objavljuju se u „Opštinskom službenom glasniku Sjenica”, koji se dostavlja svim relevantnim ustanovama i institucijama u gradu. Sistem informisanja, međutim, nije obezbijedio informisanost građana o svim važnijim događanjima u opštini, kao ni javnost informacija djeci i njihovo uključjenje u proces donošenja odluka značajnih za njih. Uspostavljena opštinska internet prezentacija (veb sajt) za sada ne zadovoljava potrebne standarde i principe.
- Ne postoje ustaljeni (periodično utvrđeni) susreti djece sa predstavnicima lokalne samouprave, niti organizovane tribine i javne rasprave o bilo kojim pitanjima vezanim za djecu.
- Stanje medija na području opštine svodi se na dve lokalne radio stanice pretežno (ili skoro u potpunosti) komercijalno–zabavnog karaktera. U stalnoj programskoj šemi ovih radija nisu zastupljene edukativne emisije posvećene djeci i mladima (osim muzičkih emisija i povremenog besadržajnog kontakt-programa).
- U informativnom pogledu građani su orijentisani pretežno na medije sa strane, a pored tzv. velikih (beogradskih) televizija, na regionalnom nivou postoje još dvije televizije (regionalna televizija i Televizija „Jedinstvo” iz Novog Pazara), koje imaju povremene emisije posvećene djeci (uglavnom zabavno-muzički sadržaji i kontakt-programi), ali ne obezbjeđuju dovoljan stepen informisanosti o svim događanjima vezanim za djecu na nivou opštine (ne postoje termini i emisije specijalno posvećeni djeci, a posebno djeci sa područja opštine Sjenica). Lokalna opštinska radio–televizijska stanica u planu je već nekoliko posljednjih godina, ali je početak njenog rada i dalje neizvestan. Obezbjeđeno prostorno rješenje u sklopu Komercijalno–poslovnog centra još nije opremljeno i uređeno,

a ne postoji ni potrebna oprema za rad, tako da, za sada, ne postoje potrebni materijalni uslovi za pripremanje i emitovanje bilo kakvog programa, pa ni dječijeg programa ili emisija posvećenih djeci.

- Od pisanih medija, osim onih beogradskih, prisutan je i jedan regionalni list. To su „Sandžačke novine”, koje povremeno objavljuju informacije vezane za djecu i mlade i tretiraju određene društvene probleme, kao i pojedina pitanja iz oblasti kulture, zdravstva, obrazovanja itd. sa aspekta djece i mladih.
- Od ostalih oblika i kanala komunikacije, treba istaći da nijedna škola u Sjenici ne posjeduje sopstveni interni razglas, niti pak uređuje neki interni program, zidne novine, bilten ili nešto slično.
- Na nivou škola ne postoje opšti kvizovi znanja (osim tradicionalnih takmičarskih iz pojedinih oblasti), kao ni organizovane radionice i drugi oblici rada sa ciljem promocije prava dece. Na lokalnom nivou ne postoji, takođe, ni uređen sistem kampanje protiv pušenja, alkoholizma i bolesti zavisnosti, kao ni organizovana kampanja na podizanju zdravstvene i fizičke kulture, kao i kulture djece i mladih uopšte.

Strateški cilj 1

Promocija i unapređenje informisanosti djece na području opštine Sjenica

1 Specifični cilj

Obezbjedivanje informisanosti djece u okviru opšteg sistema informisanja opštine

AKTIVNOSTI

- Uspostavljanje sistema kontinuiranog informisanja djece o svim dešavanjima vezanim za djecu i uopšte na području opštine Sjenica, i obezbjeđivanje javnosti informacija djeci o svim aktivnostima organa lokalne samouprave kroz redovne tromjesečne susrete djece i predstavnika lokalne samouprave, javnu prezentaciju i publikovanje opštinskih akata

- Osnivanje posebne dječije televizijske redakcije u Sjenici pri budućoj Radio-televiziji Sjenica (u osnivanju) i uspostavljanje, na ugovornom principu sa postojećim radio i televizijskim stanicama u gradu i okruženju, posebne dječije rubrike i (emitovanje) serijala posvećenih djeci
- Osnivanje dječijeg biltena kao posebnog oblika informisanja djece o svim dječijim pitanjima i problemima
- Organizovanje tribina i javnih rasprava o svim pitanjima vezanim za djecu. Tribine i javne rasprave treba organizovati periodično, i to pred početak školske godine, na kraju svakog tromjesečja i na kraju školske godine
- Podizanje nivoa informisanosti i znanja djece o njihovim pravima i zaštiti na međunarodnom i nacionalnom planu kroz organizovanje radionica: malih škola „Upoznajmo svoja prava” i „Mi i demokratija”, u osnovnim i srednjim školama na principu dodatne nastave (posebnih predavanja), štampanjem posebnih publikacija (prospekti, lifleti i dr.) sa osnovnim informacijama o dječijim pravima, u popularnom formatu i pisanih stilom prihvatljivim za djecu svih uzrasta i njihove roditelje
- Organizovanje kviza znanja za djecu – po kategorijama na različite teme, a sa ciljem upoznavanja i afirmacije prava djeteta
- Informisanje svih građana o prepoznavanju slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece i svih vidova samozaštite, uz posebne programe za roditelje – bez senzacionalizma i uz puno poštovanje dostojanstva djeteta i porodice
- Informisanje građana i kampanja na promociji prava djece ometene u razvoju, i organizovanje kampanje kao podrške pripremi škola, roditelja, djece i šire javnosti za postepeno uvođenje inkluzivnog obrazovanja djece ometene u razvoju, kroz organizovanje okruglih stolova roditelja i susreta djece
- Edukativne radionice, štampanje propagandnog materijala za borbu protiv pušenja, alkoholizma i ostalih bolesti zavisnosti (tabletomanija, narkomanija i dr.), i organizovana kampanja u tom pravcu
- Povećanje medijske prisutnosti tema iz oblasti zdravlja djece i higijene usta i zuba (kroz posebne emisije i rubrike na postojećim lokalnim radio i televizijskim stanicama i novinama i sl.)
- Priprema i izdavanje prigodnih reklamno-propagandnih materijala u cilju afirmacije sporta kao stila života mladih generacija

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Međusektorski savjet LPA, Služba za protokol, informisanje i marketing Skupštine opštine Sjenica, osnovne i srednje škole, Opštinsko udruženje za pomoć djeci ometenoj u razvoju, Centar za socijalni rad Sjenica, Dom zdravlja Sjenica, Ustanova za sport i rekreaciju Sjenica, nevladine organizacije, lokalne radio i televizijske stanice i novine

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donacije, privreda – privatni sektor

INDIKATORI

1. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za informisanje
2. Emisije posvećene djeci emitovane na regionalnim i lokalnim televizijskim stanicama
3. Organizovane tribine i javne rasprave o pitanjima vezanim za djecu
4. Organizovane radionice o pravima djece i njihovoj zaštiti
5. Djeca učesnici radionica o pravima djece i njihovoj zaštiti
6. Djeca učesnici organizovanih kvizova znanja
7. Novinski prilozi (tekstovi) posvećeni djeci objavljeni u listovima regionalnog i lokalnog nivoa
8. Dječije novine i slične redovne ili periodične dječije publikacije
9. Publikovani edukativni reklamno-propagadni materijali posvećeni djeci

2 Specifični cilj

Podizanje nivoa informisanosti djece u obrazovnom sistemu

AKTIVNOSTI

- Promocija i afirmacija dačkih parlamenata kao posebnog načina informisanja u sveopštem sistemu informisanja

- Uspostavljanje đučkih foruma kao neformalnih tijela za komunikaciju sa predstavnicima školstva, lokalne samouprave i drugih organa, ustanova i institucija
- Pokretanje školskih zidnih novina i internih školskih radija u osnovnim i srednjim školama (mjesečna izdanja zidnih novina i povremene školske radio emisije)
- Organizovanje takmičenja za djecu iz oblasti opšteg poznavanja kulture i informisanja

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Međusektorski savjet LPA, Služba za protokol, informisanje i marketing Skupštine opštine Sjenica, đučki parlamenti, škole, nevladine organizacije, radio i televizijske stanice

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, privreda – privatni sektor

INDIKATORI

1. Đučki forumi pri školama
2. Organizovana takmičenja za djecu
3. Djeca učesnici organizovanih takmičenja iz oblasti opšteg poznavanja kulture i informisanja
4. Škole sa pokrenutim zidnim novinama i internim radiom
5. Djeca koja učestvuju u izradi novina i pravljenju radio programa u školama
6. Procenat djece iz seoskih sredina koja učestvuju u izradi novina i pravljenju radio programa u školama

Strateški cilj 2

Uspostavljanje informacione osnove za praćenje napretka i ostvarivanja LPA

1 Specifični cilj

Institucionalizacija DevInfo-a i njegovo korišćenje za donošenje odluka koja se tiču djece i dječijih prava

AKTIVNOSTI

- Uspostavljanje i redovno ažuriranje baze podataka DevInfo u cilju praćenja ostvarivanja LPA
- Postavljanje DevInfo-a i/ili DevInfo izveštaja na veb sajt opštine

NOSILAC AKTIVNOSTI

Međusektorski savjet LPA (budući tim za praćenje implementacije LPA)

IZVOR FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica

INDIKATORI

1. Ažurirana i održavana baza DevInfo
2. Opštinski donosioci odluka koji koriste DevInfo
3. Procenat stanovništava koji poznaje i ima pristup bazi podataka DevInfo
4. Posećenost veb sajta LPA
5. Kompjuteri na kojima je instaliran DevInfo softver

II. 9. Sport kao element razvoja ličnosti i druženja djece

TRENUTNO STANJE

- Iako suočeno sa velikim padom životnog standarda, rastućom nezaposlenošću i nedostatkom sredstava, stanovništvo opštine Sjenica očuvalo je visoko kotiranu sportsku tradiciju i rejting, posebno u zimskim sportovima, u kojima su ostali u vrhu u cijeloj zemlji (u mlađim uzrasnim kategorijama prije svega).
- Postojeći sportski objekti na gradskom području zadovoljavaju, uglavnom, potrebe sportista i dobra su podloga za rad sa djecom u oblasti sporta i fizičke kulture. Specifične prirodne osobenosti (dug zimski period) predstavljaju posebne pogodnosti za razvoj zimskog sporta i organizaciju zimskih sportskih manifestacija za djecu i mlade u sportskom i rekreativnom smislu. Nedostatak potrebne opreme za to, međutim, ograničavajući je faktor masovnijeg bavljenja djece sportom i organizacije škola skijanja i, eventualno, dječijeg skijaškog centra. U cilju masovnijeg (rekreativnog) bavljenja djece sportom, od suštinskog značaja je nepostojanje bilo kakvog bazena u gradu.
- Uređene sportske terene imaju obe osnovne škole u gradu, dok na seoskom području delimično uređena sportska igrališta ima jedino Osnovna škola „Vuk Karadžić” u Kladnici. Djeca sa seoskog područja u malom broju su uključena u organizovane sportske aktivnosti u gradu.
- U oblasti fizičkog vaspitanja na nivou opštine radi dvadesetak profesora i nastavnika fizičke kulture, ali je njihova angažovanost u sportu (mimo škola) veoma mala.
- U opštini postoji ukupno 11 sportskih klubova. U najvećem procentu članovi klubova su stariji omladinci, dok pojedini klubovi rade i sa djecom mlađeg uzrasta (smučarski klubovi prije svega). Profesionalan stručni rad u klubovima nije obezbjeđen na potrebnom nivou.

Strateški cilj

Omasovljenje sporta i rekreacije među djecom i promocija zdravih stilova života mladih

1 Specifični cilj

Stvaranje uslova za razvijanje sporta u cilju okupljanja djece i omladine u najvećem obimu i promocije zdravih stilova života mlađih generacija

AKTIVNOSTI

- Obezbeđivanje neophodnog prostora u okviru Sportske hale u Sjenici (u izgradnji) za sportske aktivnosti djece profesionalnog, amaterskog i rekreativnog tipa
- Animiranje opštinskih i republičkih vlasti za izgradnju dječijeg kupališta sa bazenom za takmičenje u sklopu Sportsko-rekreativnog centra Sjenica
- Animiranje opštinskih i republičkih vlasti za otvaranje dječijeg skijaškog centra i dječijeg zimskog kampa u Sjenici (zimski susreti djece – na početku Sjenica, Pirot i Kragujevac, kasnije uključenje i ostalih opština i gradova), sa svim potrebnim sadržajima, a u cilju zbližavanja djece sa šireg područja
- Organizovanje Sjeničke zime kao kulturno-zabavne i sportsko-rekreativne manifestacije za djecu (na kraju prvog polugodišta)
- Organizovanje dječije škole skijanja na opštinskom, regionalnom i republičkom nivou i takmičenja u skijanju za mlađe kategorije različitog nivoa i ranga takmičenja
- Razvijanje podmlatka u postojećim sportskim klubovima u Sjenici i animiranje djece i omladine za bavljenje sportom

NOSIOCI AKTIVNOSTI

Skupština opštine Sjenica, Međusektorski savjet LPA, Služba za protokol, informisanje i makreting Skupštine opštine Sjenica, Ustanova za sport i rekreaciju Sjenica, Smučarski klub „Jelenak” Sjenica, škole

IZVORI FINANSIRANJA

Budžet opštine Sjenica, donatori, privreda – privatni sektor

INDIKATORI

1. Učešće izdvajanja iz opštinskog budžeta za sport i fizičku kulturu
2. Sportski objekti namenjeni djeci
3. Organizovane sportske manifestacije za djecu
4. Djeca učesnici sportskih manifestacija
5. Djeca ometena u razvoju učesnici sportskih manifestacija
6. Sportski klubovi koji okupljaju djecu
7. Djeca članovi sportskih klubova

III. PRILOG

Ciljevi i indikatori LPA

II. 1. СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА ДЕЦЕ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Стратешки циљ				
Смањење сиромаштва деце				
Помоћ породицама и категоријама деце која живе испод линије сиромаштва	Идентификација породица и деце која живе испод линије сиромаштва и у стању драстичног сиромаштва (израда базе података са социјалном картом и мапом сиромашних средина општине Сјеница)	Међусекторски савет ЛПА Сјеница, Скупштина општине Сјеница, Центар за социјални рад Сјеница, НВО	2005. година и даље	1. Корисници МОП-а 2. Учешће издвајања из општинског буџета за социјалну заштиту 3. Деца из ромских породица која добијају помоћ 4. Једнократне помоћи
	Формирање посебног општинског фонда за помоћ сиромашним породицама и онима са већим бројем деце (независно од прихода)	Међусекторски савет ЛПА Сјеница, Скупштина општине Сјеница, Центар за социјални рад Сјеница, НВО	2005. година и даље	
	Помоћ деци из ромских породица кроз набавку уџбеника, одеће и обуће два пута годишње	Међусекторски савет ЛПА Сјеница, Скупштина општине Сјеница, Центар за социјални рад Сјеница, НВО	2005. година и даље	
Обезбеђивање инструмената јавне контроле и праћења остваривања дечијих права кроз доступност служби и редефинисање улоге постојећих служби (адаптација постојећих служби)	Формирање Центра за права детета	Скупштина општине Сјеница, председник општине	2005. година и даље	1. Организовани округли столови на тему смањења сиромаштва деце
	Иницирање кадровског оснажења Службе за друштвену бригу о деци Општинске управе Сјеница	Скупштина општине Сјеница, председник општине	2005. година и даље	
	Организовање периодичних округлих столова са темом смањења сиромаштва деце	Локална самоуправа, Тим за децу на нивоу града	2005. година и даље	

II. 2. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА И ПРАВА ДЕЦЕ ОМЕТЕНЕ У РАЗВОЈУ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
<p>Стратешки циљ Унапређење положаја деце ометене у развоју кроз промоцију права и обезбеђивање услова за њихову интеграцију у нормалне токове друштвеног живота</p> <p>Идентификација деце ометене у развоју, организована помоћ и подршка локалне и шире заједнице у развоју сопствених потенцијала и изједначавање могућности равноправног учешћа у друштву</p>	<p>Идентификација деце ометене у развоју на подручју општине Сјеница</p>	<p>Локална самоуправа, Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, предшколске и школске установе, здравствене установе, Општинско удружење за помоћ деци ометеној у развоју, друге НВО, средства информисања</p>	<p>Крај 2008. године</p>	<p>1. Регистрована деца ометена у развоју</p> <p>2. Породице са регистрованом децом ометеном у развоју</p> <p>3. Деца ометена у развоју која су корисници социјалне заштите</p> <p>4. Учешће издвајања из општинског буџета за помоћ деци ометеној у развоју</p> <p>5. Јавне установе са уређеним приступом за децу ометену у развоју</p>
	<p>Развијање заштите и подршке (буџетске и стручне) деци ометеној у развоју и њиховим родитељима</p>	<p>Локална самоуправа, Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, предшколске и школске установе, здравствене установе, Општинско удружење за помоћ деци ометеној у развоју, друге НВО, средства информисања</p>	<p>Крај 2009. године и даље</p>	
	<p>Прерастање дневних радионица у Центар за дневни боравак деце ометене у развоју (реализовање једног пилот пројекта те врсте) и формирање пунктова на сеоском подручју</p>	<p>Локална самоуправа, Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, предшколске и школске установе, здравствене установе, Општинско удружење за помоћ деци ометеној у развоју, друге НВО, средства информисања</p>	<p>До краја 2006. године</p>	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Обезбеђивање квалитетног образовања деце ометене у развоју	Уклањање физичких препрека и баријера у граду Сјеници које деци ометеној у развоју отежавају приступ школама, здравственим, културним и другим јавним институцијама и местима која су за њих важна	Локална самоуправа, Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, предшколске и школске установе, здравствене установе, Општинско удружење да помоћ деци ометеној у развоју, друге НВО, средства информисања	2010. година	1. Деца у стационарним специјалним установама 2. Едуковани кадрови за образовни рад са децом ометеном у развоју
	Анимирање шире заједнице за подршку раду Општинском удружењу за помоћ деци ометеној у развоју и другим НВО, као и јачање односа партнерства са одговарајућим институцијама система	Локална самоуправа, Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, Општинско удружење за помоћ деци ометеној у развоју, НВО, медији	2005. година и даље	
Обезбеђивање квалитетног образовања деце ометене у развоју	Припреме школа, родитеља, деце и шире јавности за постепено увођење инклузивног образовања деце ометене у развоју, кроз организовање округлих столова родитеља и сусрета деце	Предшколска установа Сјеница, основне школе, Општинско удружење за помоћ деци ометеној у развоју, НВО	Континуирано	1. Деца у стационарним специјалним установама 2. Едуковани кадрови за образовни рад са децом ометеном у развоју
	Едукација кадрова за образовни рад са децом ометеном у развоју	Предшколска установа Сјеница, основне школе, Општинско удружење за помоћ деци ометеној у развоју, НВО	Континуирано	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Обезбеђивање квалитетне здравствене заштите и рехабилитације деце ометене у развоју	Формирање развојног саветовалишта за децу ометену у развоју при дечијем диспанзеру Дома здравља Сјеница	Дом здравља Сјеница, Испостава Завода за здравствено осигурање Сјеница, локална самоуправа, НВО и родитељи деце ометене у развоју	2006. година	1. Деца ометена у развоју обухваћена процесом рехабилитације 2. Едуковани здравствени радници за превенцију, рано откривање и интервенције код деце ометене у развоју
	Обезбеђивање патронаже за децу ометену у развоју која живе на сеоском подручју	Дом здравља Сјеница, Испостава Завода за здравствено осигурање Сјеница, локална самоуправа, НВО и родитељи деце ометене у развоју	2006. година и даље – континуирано	
	Едукација здравствених радника за превенцију, рано откривање и интервенције код деце ометене у развоју	Дом здравља Сјеница, Испостава Завода за здравствено осигурање Сјеница, локална самоуправа, НВО и родитељи деце ометене у развоју	2005–2010. године	3. Здравствени радници ангажовани за патронажни рад са децом ометеном у развоју
	Едукација родитеља у процесу рехабилитације деце ометене у развоју	Дом здравља Сјеница, Испостава Завода за здравствено осигурање Сјеница, локална самоуправа, НВО и родитељи деце ометене у развоју	2005–2010. године	4. Едуковане породице за рехабилитацију деце ометене у развоју

II. 3. ЗАШТИТА ПРАВА ДЕЦЕ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
<p>Стратешки циљ Унапређење заштите деце без родитељског старања смештајем у хранитељске породице и превенција ризика од одсуства родитељског старања над децом</p>				
<p>Да деца без родитељског старања живе у породичном окружењу</p>	<p>Јачање и промоција смештаја деце у старатељске и сродничке породице</p>	<p>Центар за социјални рад, невладине и друге организације, Скупштина општине Сјеница</p>	<p>Стални задатак – 2005–2010. године</p>	<p>1. Деца без родитељског старања која су усвојена 2. Деца без родитељског старања смештена у дому 3. Деца без родитељског старања смештена у институције 4. Деца без родитељског старања смештена у хранитељске породице 5. Деца без родитељског старања у адаптационом периоду (за усвојење) 6. Хранитељске породице 7. Новоформиране едуковане хранитељске породице у припреми за прихват деце</p>
	<p>Организовање округлих столова у циљу промоције хранитељства и усвојења као облика заштите деце без родитељског старања</p>	<p>Центар за социјални рад, невладине и друге организације</p>	<p>Стални задатак – 2005–2010. године</p>	
	<p>Финансијска подршка и помоћ хранитељским породицама – обезбеђивање учбеника, одеће и обуће за децу и увођење посебне буџетске ставке за помоћ тим породицама у износу од 0,1%</p>	<p>Центар за социјални рад, невладине и друге организације, Скупштина општине Сјеница</p>	<p>Стални задатак – 2005–2010. године</p>	
	<p>Посредовање код послодавца за запослене чланова хранитељских породица</p>	<p>Скупштина општине Сјеница, Центар за социјални рад</p>	<p>Стални задатак – 2005-2010. године</p>	
	<p>Припрема деце без родитељског старања за самосталан живот – едукативне радионице, „кућа на пола пута“ и саветовалишта за младе; посебне мере запошљавања, обезбеђивање посебних стипендија, материјалне помоћи за осамостаљивање</p>	<p>Центар за социјални рад, невладине и друге организације, Скупштина општине Сјеница</p>	<p>Стални задатак – 2005–2010. године</p>	

II. 4. ЗАШТИТА ДЕЦЕ ОД ЗЛОСТАВЉАЊА, ЗАНЕМАРИВАЊА, ИСКОРИШЋАВАЊА И НАСИЉА

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Стратешки циљ Сензибилизација локалне заједнице на проблеме заштите деце од свих облика зlostављања и афирмација принципа најбољег интереса детета				
Сензибилизација локалне заједнице на проблеме заштите деце од свих облика зlostављања, занемаривања, искоришћивања и насиља над децом	Организовање континуиране кампање за подизање нивоа свести свих релевантних субјеката и саме деце о проблему насиља и зlostављања над децом и младима	Међусекторски савет ЛПА, локалне радио и телевизијске станице, Центар за социјални рад, школе, НВО	Стални задатак – 2005–2010. године	1. Зlostављана и занемарена деца регистрована у центрима за социјални рад 2. Едукована зlostављана деца 3. Деца која су се јавила специјалним службама као жртве насиља 4. Деца која су смештена у Центар за прихват зlostављане деце
	Едукација зlostављане деце о облицима заштите и превенције од зlostављања	Међусекторски савет ЛПА, локалне радио и телевизијске станице, Центар за социјални рад, школе, НВО	Стални задатак – 2005–2010. године	
	Формирање „Теле-апел“ службе, саветовалишта и уточишта за жртве насиља (прихватног центра)	Међусекторски савет ЛПА, локалне радио и телевизијске станице, Центар за социјални рад, школе, НВО	Стални задатак – 2005–2010. године	
Побољшање система заштите деце од зlostављања, занемаривања, искоришћивања и насиља	Формирање локалног мултидисциплинарног тима за заштиту деце од зlostављања и занемаривања свих облика и врста	Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, МУП, тужилаштво, здравствене и школске установе, НВО, родитељи и деца	Крај 2007. године	1. Едуковани професионалци за препознавање зlostављања и насиља над децом
	Организовање обуке професионалаца за препознавање зlostављања и насиља у Центру за социјални рад, здравству, образовању и невладиној сектору	Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, МУП, тужилаштво, здравствене и школске установе, НВО, родитељи и деца	2006. година и даље	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Активности на организованој превенцији делинквентног испољавања деце и младих	Израда стратегије за смањење малолетничке делинквенције и сузбијање негативних појава код деце и младих	Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, здравствене и школске установе, НВО	2006. година	1. Малолетни делинквенти регистровани у Центру за социјални рад
	Организовање округлих столова и радионица у циљу реинтеграције и ресоцијализације младих у сукобу са законом	Међусекторски савет ЛПА, Центар за социјални рад, МУП, тужилаштво, здравствене и школске установе, НВО, родитељи и деца	Стални задатак – 2005–2010. године	

II. 5. БОЉЕ ЗДРАВЉЕ ЗА СВУ ДЕЦУ

Стратешки циљ 1

Саветодавни рад са женама у фертилном периоду и стварање партнерства у локалној заједници за здраво потомство

Унапређење здравља трудница и жена уопште као основе за здрав почетак живота деце	Промоција систематских прегледа трудница и жена уопште	Скупштина општине Сјеница, Дом здравља Сјеница, лекарска удружења, НВО	2006. година	1. Малолетничке трудноће – жене од 15 до 17 година 2. Стопа перинаталне смртности 3. Живорођени – број 4. Трудноће 5. Контролисана трудноће 6. Ризичне трудноће 7. Спонтани побачаји 8. Намерни прекиди трудноће 9. Деца која су ХИВ позитивна
	Набавка ултразвучног апарата за ултразвучно праћење физиолошке трудноће	Скупштина општине Сјеница, Дом здравља Сјеница	Континуирано	
	Лабораторијско праћење физиолошке трудноће	Дом здравља Сјеница	Континуирано	
	Набавка кардиотокографа и кардиотокографско праћење трудноће	Скупштина општине Сјеница, Дом здравља Сјеница	Континуирано	
	Превенција ХИВ-а и других сексуално преносивих болести кроз стварање микробиолошке лабораторије, едукацију кадра и васпитни рад са циљним групама	Скупштина општине Сјеница, Дом здравља Сјеница, НВО	Континуирано	
	Психофизичка припрема трудница за порођај и школе родитељства	Дом здравља Сјеница	2006. година	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Стратешки циљ 2				
Подизање нивоа здравствене заштите деце				
Здравља новорођенчад и деца, правовремено откривање аномалија код деце и правовремена превенција и интервенција	Набавка ултразвука за посматрање кукова деце и едукација педијатара за вршење ултразвука кукова деце	Скупштина општине Сјеница, Дом здравља Сјеница	2007. година	1. Процент деце која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота 2. Процент деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота 3. Деца са урођеним аномалијама 4. Деца са ишчашеним куковима 5. Превремено рођена деца 6. Пропорција одојчади до 6 месеци живота која се искључиво доје 7. Процент живорођене деце са тежином испод 2.500 грама при рођењу 8. Процент деце до 5 година старости која су гојазна
	Сензибилизација родитеља за обезбеђивање одговарајуће здравствене заштите деце и едукација родитеља и деце о значају правилне исхране као фактора превенције анемије, гојазности, потхрањености и др.	Дом здравља Сјеница, лекарска удружења, локални медији, основне и средње школе	2005. година и даље – континуирано	
	Истраживање о учесталости респираторних обољења код деце	Дом здравља Сјеница, лекарска удружења, НВО	2005. година	
	Саветодавни рад са децом, предавања о здрављу и исхрани и организовање саветовалишта за адолесценте у средњим школама	Дом здравља Сјеница, лекарска удружења, локални медији, основне и средње школе	2005. година и даље – континуирано	
	Формирање базе података о здравственом стану деце на подручју општине Сјеница	Дом здравља Сјеница, лекарска удружења, Међусекторски савет ЛПА	2007. година	
	Побољшање (квантитативно и квалитативно) кадровске структуре запослених у сјеничком здравству	Дом здравља Сјеница, Скупштина општине Сјеница	2006. година и даље – континуирано	
	Сензибилизација надлежних органа и установа за формирање природних апотека при здравственим станицама и амбулантама	Дом здравља Сјеница, лекарска удружења, Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА	2005. година и даље – континуирано	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	Организовање заједничких састанака, јавних расправа и трибина медицинских радника о здрављу и мерама побољшања здравља деце на подручју општине Сјеница	Међусекторски савет ЛПА, Дом здравља Сјеница, лекарска удружења	2005. година и даље – континуирано	9. Процент деце до 5 година старости која су потхрањена 10. Преваленца анемије код деце
Јачање функције патронаже	Набавка аутомобила опремљеног потребном медицинском опремом у функцији патронаже и мањих лекарских интервенција	Скупштина општине Сјеница, Дом здравља Сјеница	2006. година и даље – континуирано	1. Учешће издвајања из општинског буџета за здравство 2. Успостављени теренски здравствени тимови 3. Деца обухваћена систематским прегледима 4. Процент деце обухваћене имунизацијом од 30% најсиромашније деце
	Формирање здравствених тимова за периодично теренско истраживање стања здравља деце на подручју општине Сјеница	Дом здравља Сјеница	2006. година и даље – континуирано	
Обезбеђивање услова за стварање савременог породилишта у Дому здравља Сјеница	Анимирање републичких и општинских власти и надлежних институција за набавку потребне опреме у Дому здравља Сјеница	Дом здравља Сјеница, Скупштина општине Сјеница	2005. година и даље – континуирано	1. Едуковани кадрови за оперативне захвате 2. Обављени порођаји у Дому здравља Сјеница 3. Труднице упућене на поробање у друге здравствене центре
	Едукација кадра	Дом здравља Сјеница, Скупштина општине Сјеница	2006. година и даље – континуирано	
	Обезбеђивање услова и медицинске опреме за постоперативну негу мајке и детета	Дом здравља Сјеница, Скупштина општине Сјеница	2006. година и даље – континуирано	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
<p>Стратешки циљ 3 Смањење броја обољења уста и зуба код деце у општини Сјеница</p> <p>Доступнија и квалитетнија стоматолошка здравствена заштита за сву децу у општини Сјеница</p>	<p>Организовање континуираних посета и стоматолошких прегледа у оквиру свих школа на подручју општине Сјеница, односно обезбеђивање неопходног простора за стоматолошке ординације у оквиру постојећих амбуланти и здравствених станица</p>	<p>Дом здравља Сјеница, Скупштина општине Сјеница, основне и средње школе и Предшколска установа Сјеница</p>	<p>2005. година и даље – континуирано</p>	<p>1. Новоотворене стоматолошке амбулante у школама</p> <p>2. Организовани превози деце до стоматолошких ординација</p> <p>3. Запослени стручни кадар у Дому здравља Сјеница</p> <p>4. Додатна едукација стоматолошког стручног кадра</p> <p>5. Пломбирани зуби у Дому здравља Сјеница код деце</p> <p>6. Извађени зуби у Дому здравља Сјеница код деце</p> <p>7. Деца са дијагностификованим ортодонским аномалијама</p>
	<p>Организован превоз ученика из издвојених школа до матичних школа ради стоматолошких прегледа и контрола</p>	<p>Скупштина општине Сјеница, школе</p>	<p>2005. година и даље – континуирано</p>	
	<p>Обезбеђивање стручног кадра за рад са децом и њихова додатна едукација</p>	<p>Дом здравља Сјеница, Скупштина општине Сјеница</p>	<p>2006. година и даље – континуирано</p>	
	<p>Обезбеђивање организационих услова и израда програма рада, као и превентивног програма</p>	<p>Дом здравља Сјеница</p>	<p>2006. година и даље – континуирано</p>	
	<p>Обезбеђивање потребне опреме и стоматолошких материјала за превенцију обољења уста и зуба код деце</p>	<p>Дом здравља Сјеница</p>	<p>2005. година и даље – континуирано</p>	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	Формирање базе података о стању здравља уста и зуба код деце и посебно вођење стоматолошке статистике	Дом здравља Сјеница	2005. година и даље – континуирано	8. Деца са леченим ортодонтским аномалијама 9. Деца са каријесом дијагностификованим на систематским прегледима 10. Деца са дијагностификованим поремећајем функција орофацијалог система
Промоција здравственог образовања из области хигијене уста и зуба	Повећан степен здравствено-просветног рада у области хигијене уста и зуба	Скупштина општине Сјеница, Дом здравља Сјеница, основне и средње школе и Међусекторски савет ЛПА	2005. година и даље – континуирано	1. Организована предавања за децу из области хигијене уста и зуба
	Штампање часописа, брошура и другог едукативног материјала за промоцију здравственог образовања из области хигијене уста и зуба	Скупштина општине Сјеница, Дом здравља Сјеница, основне и средње школе и Међусекторски савет ЛПА	2006. година и даље – континуирано	2. Деца обухваћена организованим предавањима из области хигијене уста и зуба

II. 6. БОЉЕ ОБРАЗОВАЊЕ ЗА СВУ ДЕЦУ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Стратешки циљ 1				
Квалитетно образовање за сву децу на подручју општине Сјеница до 2010. године				
Повећање обухвата деце предшколским образовањем до 2010. године за 80%	Повећање капацитета постојеће предшколске установе	Скупштина општине Сјеница, Предшколска установа Сјеница	2010. година	1. Процент деце обухваћене предшколским образовањем 2. Процент деце обухваћене предшколским образовањем од 30% најсиромашније деце 3. Ромска деца укључена у систем предшколског образовања 4. Учешће издвајања из општинског буџета за предшколско образовање
	Анимирање припадника ромске популације за укључење ромске деце у систем предшколског образовања	Предшколска установа Сјеница	Континуирано до краја 2010. године	
	Адаптација и опремање по једне учioniце у сеоским школама за повремено предшколско образовање	Скупштина општине Сјеница, основне школе на терену	Континуирано до краја 2010. године	
Повећање обухвата ученика основним образовањем за 2% годишње	Успостављање покретне радионице играчака за децу на сеоском терену и периодичан обилазак школа	Предшколска установа Сјеница	2006. година и даље – континуирано	1. Ученици уписани у основне школе 2. Деца која стичу право на основно образовање 3. Деца уписана у први разред основне школе
	Израда предлога за смањење флукуације ученика уз лобирање код надлежних органа за увођење флексибилнијег школског календара и комбиноване наставе до VI разреда основне школе	Међусекторски савет ЛПА, Скупштина општине Сјеница, НВО	2005-2006. године	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	Повећање обухвата деце ромске националности и других маргинализованих група за 10% годишње	Међусекторски савет ЛПА, Скупштина општине Сјеница, НВО	Континуирано до краја 2010. године	<ol style="list-style-type: none"> 4. Деца која не иду у школу 5. Процент деце која похађају основну школу од 30% најсиромашније деце 6. Ученици у средњим школама 7. Процент деце обухваћене средњошколским образовањем од 30% најсиромашније деце 8. Ромска деца у основним школама
Образовање деце која су напустила основно образовање	Истраживање разлога напуштања основне школе и идентификација деце која су напустила основно образовање	Међусекторски савет ЛПА, Скупштина општине Сјеница, НВО	2005/2006. година	<ol style="list-style-type: none"> 1. Процент деце која су завршила школску годину 2. Деца која су напустила основну школу 3. Уписана деца која су завршила средњу школу 4. Процент деце која редовно похађају наставу 5. Изостанци у школској години
	Поновно укључење у наставни процес деце која су напустила основно образовање	Међусекторски савет ЛПА, Скупштина општине Сјеница, НВО	Континуирано до краја 2010. године	
	Израда предлога решења за допунско образовање деце која су напустила основно образовање а изнад су старосног доба тог нивоа	Међусекторски савет ЛПА, Скупштина општине Сјеница, НВО	2006/2007. година	
	Лобирање код надлежних органа за додатно финансирање за потребе образовања деце која су напустила основно образовање	Међусекторски савет ЛПА, Скупштина општине Сјеница, НВО	Континуирано до краја 2010. године	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Обезбеђивање организованог превоза за ђаци пешаке – Сјеница без ђака пешака	Израда предлога за решавање питања превоза ђака пешака	Скупштина општине Сјеница, основне (матичне) школе и истурена одељења, актив директора основних школа, Међусекторски савет ЛПА	Мај-јун 2005. године	1. Деца која путују до школе дуже од 3 километра – ђаци пешаци 2. Ученици у сеоским школама и издвојеним одељењима обухваћени организованим превозом
	Набавка превозних средстава (минибуса, комбија) за све матичне школе у Сјеници	Скупштина општине Сјеница, школе	Од 2006. до 2010. године	
	Набавка бицикала (и моторних санки) за ђаци пешаке у неприступачним местима	Скупштина општине Сјеница, школе	Скупштина општине Сјеница, школе	Од 2006. до 2010. године
Стварање неопходних и побољшање постојећих услова за извођење наставе у основним школама	Побољшање инфраструктуре у Основној школи „12. децембар“ у Сјеници (грејање и замена столарије)	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До школске 2005/2006. године	1. Основне школе и издвојена одељења на сеоском подручју са уређеним спортским теренима 2. Основне школе и издвојена одељења на сеоском подручју са уређеним водоснабдевањем
	Побољшање водоснабдевања у Основној школи „Бранко Радичевић“ у Штављу	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До школске 2005/2006. године	3. Основне школе и издвојена одељења на сеоском подручју са уређеним помоћним просторијама (тоалетима)
	Реновирање матичне школе у Барама	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До 2008. године
Завршетак изградње приземља Основне школе „Јован Јовановић Змај“ у Ражадугињи		Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До 2008. године	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	Изградња фискултурне сале у Основној школи „Светозар Марковић“ у Сјеници	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До 2008. године	
	Реконструкција и увођење у функцију базена у Основној школи „12. децембар“ у Сјеници	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До 2008. године	
	Реновирање дворишне и прилазне инфраструктуре у свим градским основним и средњим школама (тротоари, сигнализација итд.)	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До школске 2005/2006. године	
	Реновирање и опремање помоћних просторија (тоалета) у сеоским школама	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До краја 2008. године	
	Побољшање опремљености школских библиотека квалитетним књишким фондом, савременим наставним средствима и дидактичким материјалом	Скупштина општине Сјеница, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, ЈКП „Врело“ Сјеница	До краја 2009. године	
	Формулација и стандардизација за „Школу по мери дјетета“ и припрема критеријума за одабир једног одељења I разреда у основној школи за пилот пројекат	Скупштина општине Сјеница, Основна школа „12. децембар“ Сјеница, актив директора основних школа у Сјеници	До 2010. године	
Пилот пројекат „Школа по мери дјетета“ у Основној школи „12. децембар“ у Сјеници	Опремање школе за задовољење стандарда „Школе по мери дјетета“	Скупштина општине Сјеница, Основна школа „12. децембар“ Сјеница, актив директора основних школа у Сјеници	До 2010. године	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Стратешки циљ 2 Побољшање мреже образовних установа и повећање стандарда просветних радника				
Рационализација и оптимизација мреже основних школа	Мапирање постојеће мреже школа на подручју општине Сјеница	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, актив директора основних школа, НВО	Прва половина 2005. године	1. Основне школе 2. Издвојена одељења 3. Ученици у издвојеним одељењима
	Израда плана оптимизације мреже школа и педагошке оптимизације у Сјеници (школски експеримент)	Међусекторски савет ЛПА – образовни сектор	Прва половина 2005. године	
	Рационализација – оптимизација издвојених одељења (на сеоском подручју)	Међусекторски савет ЛПА	До школске 2006/2007. године	
	Увођење флексибилног школског календара	Скупштина општине Сјеница	До школске 2007/2008. године	
Сензибилизација републичких власти за прилагођавање средњег образовања интересовањима ученика и потребама локалне заједнице	Спровођење истраживања (анкете) код родитеља и ученика о жељеним профилима образовања и израда предлога за уређење Гимназије и Техничке школе у Сјеници	Међусекторски савет ЛПА, Скупштина општине Сјеница, Гимназија и Техничка школа у Сјеници, НВО	До школске 2006/2007. године	1. Профили образовања у средњим школама у Сјеници 2. Ученици у средњим стручним школама
	Лобирање код надлежних државних органа за преуређење Гимназије и Техничке школе у Сјеници према исказаним потребама	Скупштина општине Сјеница, школе, НВО	2005. година и даље – континуирано	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Сензибилизација републичких и општинских власти за додатно финансирање образовних установа у Сјеници због специфичних географских, климатских, економских, просторних и других особености и услова општине	Анимирање надлежних републичких органа за повећање издавања из буџета Републике Србије за образовање у Сјеници и другим брдско-планинским подручјима – додатна (допунска) средства за образовање и посебне бенефиције	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, основне и средње школе, активни директора и наставника, НВО – усмерено према Влади РС и Министарству за просвету и спорт	2006–2007. године и континуирано до 2010. године	1. Учитељи који раде у издвојеним одељењима 2. Наставници и професори који раде у издвојеним одељењима 3. Просветни радници са регулисаним превозом 4. Учешће издавања из општинског буџета за образовање
	Лобирање за обезбеђење додатне стимулације за просветне раднике	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, основне и средње школе, активни директора и наставника, НВО – усмерено према Влади РС и Министарству за просвету и спорт	Почетак школске 2006/2007. године, трајно	
	Повећавање издавања из општинског буџета за потребе образовања за 2% годишње	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, основне и средње школе, активни директора и наставника, НВО – усмерено према Влади РС и Министарству за просвету и спорт	2006. година и даље – континуирано	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Стратешки циљ 3 Боља квалификациона заступљеност просветног кадра у школама (у циљу унапређења наставе и образовања уопште) и успостављање педагошко-психолошких служби у свим образовним установама у Сјеници				
Стимулисање професорског кадра и студената за образовање из области дефицитарних занимања	Подстицање студената енглеског језика, ликовне и музичке културе и других дефицитарних струка и занимања за студирање и рад у образовању на подручју општине Сјеница	Скупштина општине Сјеница, Регионални фонд за стипендирање ученика и студената, основне и средње школе	2005–2006. године и даље – континуирано	1. Учесће издвајања из општинског буџета за стипендирање ученика 2. Професори енглеског језика 3. Дипломирани психолози 4. Психолози у школама 5. Школе са психологом
	Стипендирање и обезбеђивање додатних стимулација за ученике и студенте за студије психологије (опште и клиничке)	Скупштина општине Сјеница, Регионални фонд за стипендирање ученика и студената, основне и средње школе	2005–2006. године и даље – континуирано	
	Стимулисање професора дефицитарних занимања за рад у образовању	Скупштина општине Сјеница	2005–2006. године и даље – континуирано	

II. 7. УНАПРЕЂЕЊЕ КУЛТУРНОГ ЖИВОТА ДЕЦЕ У СЈЕНИЦИ

Стратешки циљ Повећање обухвата дјеце културним активностима				
Фази завршетак изградње Дома културе и стварање неопходних просторних услова за културни живот деце на подручју општине Сјеница	Сензибилизација општинских и републичких власти за фази завршетак Дома културе Сјеница	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Дирекција за урбанизам, пројектовање и изградњу Сјеница, Установа за културу Сјеница (Дом културе), Народна библиотека „Мухамед Абдагић“ у Сјеници	Почетак фебруар–март 2005. године	1. Културне организације и установе које окупљају децу 2. Деца чланови културних организација и установа

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	Оснивање Дечијег културног центра као посебне установе, као и дечијег позоришта и обезбеђивање просторија за њихов рад у оквиру Дома културе Сјеница	Скупштина општине Сјеница, Установа за културу (Дом културе)	2005–2009. године	3. Филмске пројекције и позоришне представе за децу 4. Деца ометена у развоју која посеђују филмске пројекције и представе 5. Књиге у градској библиотеци 6. Деца чланови градске библиотеке 7. Школске библиотеке 8. Књиге у библиотекама основних школа
	Опремање нових просторија градске библиотеке и обезбеђивање услова за дечију читаоницу у оквиру библиотеке	Народна библиотека „Мухамед Абдагић“ Сјеница	2005–2006. године	
	Обогаћивање и осавременавање књишког и стварање дечијег CD фонда градске библиотеке	Народна библиотека „Мухамед Абдагић“ Сјеница	2005. година и трајно	
	Организовање филмских пројекција и позоришних представа за децу у оквиру Спортске хале Сјеница и на отвореној сцени на градском тргу	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Установа за културу (Дом културе)	2005–2010. године	
	Отварање Интернет радионице (клуба) за децу и младе при некој општинској установи или школи	Скупштина општине Сјеница, Установа за културу (Дом културе)	2005–2010. године	
Реафирмисање и унапређење културног стваралаштва деце у Сјеници	Оживљавање и интензивирање рада најразличитијих културних секција при школама и промоција рада Дечијег културног центра у школама	Основне и средње школе, Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и маркетинг Скупштине општине Сјеница, Установа за културу (Дом културе) Сјеница, Народна библиотека „Мухамед Абдагић“ Сјеница	2005. година и трајно	1. Културне секције у школама 2. Деца чланови културних секција и група у школама 3. Културне манифестације за децу 4. Приказани едукативни филмови за децу у школама

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	Оснивање дечијег хора и фолклора у Сјеници	Скупштина општине Сјеница	2006. година	
	Установљење и организовање годишње културно-забавне манифестације дече (у оквиру обележавања Дечије недеље)	Међусекторски савет ЛПА, Установа за културу (Дом културе)	2005. година и трајно	
	Организовање централне новогодишње дечије манифестације	Међусекторски савет ЛПА, Установа за културу (Дом културе)	2005. година и трајно	
	Установљење годишњих награда из области културног стваралаштва ученика	Међусекторски савет ЛПА, школе	2005. година и трајно	
	Израда календара културних догађаја за децу	Међусекторски савет ЛПА, Установа за културу (Дом културе)	2005. година и трајно	
	Организовање дечијих културних радионица, клубова и сталних округлих столова са циљем афирмисања мултиетничког и мултикултуралног карактера општине Сјеница	Међусекторски савет ЛПА, Установа за културу (Дом културе), школе	2005. година и трајно	
	Организовање општинског дечијег маскебала и његово прерастање у карневал	Међусекторски савет ЛПА, предшколска установа, Скупштина општине Сјеница	2005. година и трајно	
	Приказивање едукативних филмова у школама из области културног стваралаштва	Међусекторски савет ЛПА, школе	2005. година и трајно	
	Установљење интерне месечне филмске манифестације (месечних филмских пројекција) – дан великог платна	Међусекторски савет ЛПА, школе	2005. година и трајно	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Повећање издвајања из општинског буџета за културне активности деце као билне претпоставке за квалитетнији рад у култури	Повећање издвајања на локалном нивоу за 2% годишње	Скупштина општине Сјеница, школе	2005. година	1. Учешће издвајања из општинског буџета за културу 2. Савремени компјутери у школама
	Набавка рачунара са потребним компонентама за сваку матичну школу	Скупштина општине Сјеница	2006. година и даље	

II. 8. ИНФОРМИСАЊЕ ЗА ДЕЦУ – ДА И ДЕЦА ЗНАЈУ

Стратешки циљ 1

Промоција и унапређење информисаности деце на подручју општине Сјеница

Обезбеђивање информисаности деце у оквиру општег система информисања општине	Успостављање система континуираног информисања деце и обезбеђивање јавности информација деци о свим активностима органа локалне самоуправе, кроз редовне тромесечне сусрете и јавну презентацију	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и маркетинг Скупштине општине Сјеница, основне и средње школе, НВО, медији	2005. година и даље	1. Учешће издвајања из општинског буџета за информисање 2. Емисије посвећене деци емитоване на регионалним и локалним телевизијским станицама 3. Организоване трибине и јавне расправе о питањима везаним за децу 4. Организоване радионице о правима деце и њиховој заштити
	Оснивање посебне деочије телевизијске редакције у Сјеници при будућој РТВ Сјеница и успостављање посебне деочије рубрике и (емитовање) серијала посвећених деци	Скупштина општине Сјеница, Служба за протокол, информисање и маркетинг Скупштине општине Сјеница	2005. година и даље	
	Оснивање деочијег билтена	Скупштина општине Сјеница	2005. година и даље	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	<p>Организовање трибина и јавних расправа о свим питањима везаним за децу</p>	<p>Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и маркетинг</p> <p>Скупштине општине Сјеница, основне и средње школе, локалне радио и телевизијске станице и новине</p>	<p>2005. година и даље</p>	<p>5. Деца учесници радионица о правима деце и њиховој заштити</p> <p>6. Деца учесници организованих квицова знања</p> <p>7. Новински прилози (текстови) посвећени деци објављени у листовима регионалног и локалног нивоа</p>
	<p>Подизање нивоа информисаности и знања деце о њиховим правима и заштити на међународном и националном плану кроз организовање радионица</p>	<p>Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и маркетинг</p> <p>Скупштине општине Сјеница, основне и средње школе, локалне радио и телевизијске станице и новине</p>	<p>2005. година и даље</p>	<p>8. Дечије новине и сличне редовне или периодичне дечије публикације</p>
	<p>Организовање квица знања за децу</p>	<p>Међусекторски савет ЛПА, школе</p>	<p>2005. година и даље</p>	<p>9. Публиковани едукативни рекламано-пропагандни материјали посвећени деци</p>
	<p>Информисање свих грађана о препознавању случајева злостављања и занемаривања деце и свих видова самозаштите, уз посебне програме за родитеље</p>	<p>Међусекторски савет ЛПА, школе, Центар за социјални рад Сјеница, НВО, медији</p>	<p>2005. година и даље</p>	
	<p>Организовање кампање као подршке припреми школе, родитеља, деце и шире јавности за постепено увођење инклузивног образовања деце ометене у развоју</p>	<p>Међусекторски савет ЛПА, школе, Центар за социјални рад Сјеница, Општинско удружење за помоћ деци ометеној у развоју, НВО, медији</p>	<p>2005. година и даље</p>	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	Едукативне радионице, штампање пропагандног материјала за борбу против пушења, алкохолизма и осталих болести зависности и организовање кампања	Међусекторски савет ЛПА, школе, Центар за социјални рад Сјеница, Дом здравља Сјеница	2005. година и даље	
	Повећање медијске присутности тема из области здравља деце и хигијене уста и зуба	Међусекторски савет ЛПА, НВО, медији	2005. година и даље	
	Припрема и издавање пригодних рекламно-пропагандних материјала у циљу афирмације спорта као стила живота младих генерација	Међусекторски савет ЛПА, Установа за спорт, НВО, медији	2005. година и даље	
Подизање нивоа информисаности деце у образовном систему	Промоција и афирмација ђачких парламената као посебног начина информисања	Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и маркетинг Скупштине општине Сјеница, ђачки парламенти, школе, невладин сектор, радио и телевизијске станице	2005. година и даље	<ol style="list-style-type: none"> Ђачки форуми при школама Организована такмичења за децу Деца учесници организованих такмичења из области општег познавања културе и информисања Школе са покренутим зидним новинама и интерним радиом
	Успостављање ђачких форума као неформалних тела за комуникацију са представницима школства, локалне самоуправе и других органа, установа и институција	Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и маркетинг Скупштине општине Сјеница, ђачки парламенти, школе, невладин сектор, радио и телевизијске станице	2005. година и даље	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	Покретање школских зидних новина и интерних школских радија у основним и средњим школама	Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и маркетинг Скупштине општине Сјеница, Ђачки парламенти, школе, НВО, радио и телевизијске станице	2005. година и даље	5. Деца која учествују у изради новина и прављењу радио програма у школама
	Организовање такмичења за децу из области општег познавања културе и информисања	Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и маркетинг Скупштине општине Сјеница, Ђачки парламенти, школе, НВО, радио и телевизијске станице	2005. година и даље	6. Процент деце из сеоских средина која учествују у изради новина и прављењу радио програма у школама
Стратешки циљ 2				
Успостављање информационе основе за праћење напретка и остваривања ЛПА				
Институционалација DevInfo-a i njegovo korišćenje za donošenje odluka koja se tiču djece i dječijih prava	Успостављање и редовно ажурирање базе података DevInfo у циљу праћења остваривања ЛПА	Међусекторски савет ЛПА (будући тим за праћење имплементације ЛПА)	2005. година и даље	1. Ажурирана и одржавана база DevInfo 2. Општински доносиоци одлука који користе DevInfo 3. Процент становништва који познаје и има приступ бази података DevInfo 4. Посећеност сајта ЛПА 5. Рачунари на којима је инсталиран DevInfo софтвер
	Постављање DevInfo и/или DevInfo извештаја на веб сајт општине			

II. 9. СПОРТ КАО ЕЛЕМЕНТ РАЗВОЈА ЛИЧНОСТИ И ДРУЖЕЊА ДЕЦЕ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
Стратешки циљ				
Омасовљење спорта и рекреације међу децом и промоција здравих стилова живота младих				
Стварање услова за развијање спорта у циљу окупљања деце и омладине у највећем обиму и промоције здравих стилова живота млађих генерација	Обезбеђивање неопходног простора у оквиру Спортске хале у Сјеници (у изградњи) за спортске активности деце	Скупштина општине Сјеница, Установа за спорт и рекреацију Сјеница	2007. година	1. Учешће издвајања из општинског буџета за спорт и физичку културу
	Анимирање општинских и републичких власти за изградњу дечијег купалишта са базеном за такмичење у склопу Спортско-рекреативног центра Сјеница	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Установа за спорт и рекреацију Сјеница	2005. година и даље	2. Спортски објекти намењени деци 3. Организоване спортске манифестације за децу
	Анимирање општинских и републичких власти за отварање дечијег скијашког центра и дечијег зимског кампа у Сјеници	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и макретинг Скупштина општине Сјеница, Установа за спорт и рекреацију Сјеница, Смучарски клуб „Јеленак“ Сјеница, школе	2005. година и даље	4. Деца учесници спортских манифестација 5. Деца ометена у развоју учесници спортских манифестација
Организовање Сјеничке зиме као културно-забавне и спортско-рекреативне манифестације за децу	Скупштина општине Сјеница, Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и макретинг Скупштина општине Сјеница, Установа за спорт и рекреацију Сјеница, Смучарски клуб „Јеленак“ Сјеница, школе	2005. година и даље	6. Спортски клубови који окупљају децу 7. Деца чланови спортских клубова	

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ОДРЕДНИЦА	ИНДИКАТОРИ
	<p>Организовање дечије школе скијања и такмичења у скијању за млађе категорије</p> <p>Развијање подмлатка у постојећим спортским клубовима у Сјеници и анимирање деце и омладине за бављење спортом</p>	<p>Скупштина општине Сјеница, Установа за спорт и рекреацију Сјеница, Смучарски клуб „Јеленак“ Сјеница</p> <p>Међусекторски савет ЛПА, Служба за протокол, информисање и макретинг Скупштине општине Сјеница, школе, Установа за спорт и рекреацију Сјеница, спортски клубови, НВО, медији</p>	<p>2005. година и даље</p> <p>2005. година и даље</p>	

SADRŽAJ

I. LOKALNI PLAN AKCIJE ZA DJECU U OPŠTINI SJENICA – opšti dio	
I. 1. Šta je LPA	8
I. 2. Osnove za izradu LPA	9
I. 2. 1. Osnovni podaci o opštini Sjenica	9
I. 2. 2. Osnovni problemi položaja djece u opštini Sjenica	11
I. 3. Struktura LPA	13
I. 4. Konsultativni proces u izradi LPA	14
I. 5. Ostvarivost LPA	16
I. 6. Praćenje i evaluacija primjene LPA	16
II. LOKALNI PLAN AKCIJE ZA DJECU – komponente	
II. 1. Smanjenje siromaštva dece	17
Strateški cilj	19
II. 2. Unapređenje položaja i prava djece ometene u razvoju	21
Strateški cilj	23
II. 3. Zaštita prava djece bez roditeljskog staranja	26
Strateški cilj	27
II. 4. Zaštita djece od zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja	29
Strateški cilj	30
II. 5. Bolje zdravlje za svu djecu	33
Strateški cilj 1	35
Strateški cilj 2	37
Strateški cilj 3	40
II. 6. Bolje obrazovanje za svu djecu	43
Strateški cilj 1	46
Strateški cilj 2	52
Strateški cilj 3	55
II. 7. Unapređenje kulturnog života djece u Sjenici	57
Strateški cilj	59
II. 8. Informisanje za djecu – da i djeca znaju	63
Strateški cilj 1	64
Strateški cilj 2	68
II. 9. Sport kao element razvoja ličnosti i druženja djece	69
Strateški cilj	70
III. PRILOG – Ciljevi i indikatori LPA	73